

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 14 (205) Sâmbătă 2 APRILIE 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

tradiții,
inovație, modă

Sînt anumite probleme esențiale, privind sensul și menirea artei, în legătură cu care toate generațiile au fost și sînt puse să se gîndească. Nimeni nu se poate sustrage complexului de relații cu lumea în care trăiește. Nu putem face abstracție de cei care ne-au precedat, de preferințele contemporanilor noștri, de exigențele, presupuse ale celor care ne vor urma. Existența, munca, aportul creator al generației noastre, nu pot fi definite în afara sistemului de referințe sociale. Simțim permanent nevoia unor raportări la ceea ce s-a realizat pînă acum pe tărîmul literaturii la noi, la ceea ce avem în viață și înfăptuim, la ceea ce va fi de acum încolo. Prezentul literar cuprinde deopotrivă valorile recunoscute care au supraviețuit timpului, bucurîndu-se de aprecierea publicului și scrierile recente ale autorilor în viață. Marile opere ale trecutului, prin ideile lor înalte, prin umanismul lor, prin bogăția de sensuri de care dispun, reprezintă o neizpuțabilă forță contemporană. Ele întregesc peisajul literar al fiecărei epoci și al fiecărei țări și în această calitate intervin asupra conștiințelor, și intervin cu puterea superioară de mari creații. Munca scriitorului apare astfel angrenat într-un proces dialectic foarte complex. Pe de o parte intervin exigențele decurgînd din existența tradițiilor trecutului, ce se car preluate, îmbogățite și dezvoltate; pe de altă parte intervin exigențele decurgînd din necesitatea de a imprima contribuții literare prezente, acea notă originală, condiționată de însuși specificul epocii în care trăim și fără de care nu poate fi recunoscută drept contemporană. Intervin pe urmă exigențele publicului, gusturile, preferințele variate, imposibil de satisfăcut la toate nișelele mîndriei era aceea că în decursul istoriei „nu s-au abătut nici cîți neaguri sub unghie de la obiceiul strămoșilor lor, păstrînd nefalsificată dătină neroadă și castă, neghiobă și virtuoaasă a strămoșilor lor”.

Tradiționalismul se definește ca atitudine care atribuie un rol exagerat tradiției în structura momentului prezent și încearcă pe o cale ori alta reinvierea trecutului idilic. El reprezintă mai mult decît un curent literar. Ca fenomen ideologic și estetic, tradiționalismul e universal. Și mai ales de la romantici încôace, numeroase au fost școlile literare care i-au arborat steagul. Atitudine prin excelență conservatoare, tradiționalismul a constituit în trecut o prezență literară specifică de loc neglijabilă în cultura noastră. Originile lui trebuie căutate în evoluția specifică a istoriei României. Încă din vremuri străvechi, în condițiile orînduirii feudale, a existat în Muntenia și Moldova acea pătură socială numită răsăritim. Tărîmul nobilag nu putea decât să viseze la libertate și liniște, această. Multe producții folclorice ne pot sta drept mărturie. Cu sute de ani înapoi, categoria de răsăritim presupunea, pentru masele șerbite: libertate — supra libertate — înțîta greu de atins, care se profila mai mult ca un ideal îndepărtat, confuz. Tot timpul, în trecut țării noastre a strălucit fantastic, în fantezia populară, imaginea amului gospodar, care își trăiește bătrînețea nehrătit de nimeni, slobod și fericit. Idealele de viață patriarhală s-a profilat cu vremea, într-o iluzie socială patriarhală. O orînduire cu domni albi din popor, care se poartă blînd cu țărăni, în care boierii își împart pîinea cu cei care le muncesc moșia, poate fi concepută doar în limitele unei imaginații naive — plîsmuire ce nu-și are nici un suport real logic, științific. Au trecut secole și România s-a modernizat. Pămîntul împărțit țărănimii prin reforma lui Cuza nu i-a putut da totuși plugarului libertatea visată. S-a creat doar o iluzie de libertate, în care, țărăniul scîpă de obligațiile feudale se vedea angrenat în rețeaua relațiilor capitaliste care îl încorsetau, tot mai mult, dîndu-i doar senzația că este liber. Viziunea sămăntătoasă se prezintă ca integral conservatoare, — ecou al prejudecăților patriarhale tradiționale și nu-i străină de anumite interese. Imaginea agriculturului liniștit, îndestulat, nici bogat nici sărac, trăind într-o lume de obiceiuri și date străbune, chema spre trecut ca o Fata Morgana. Ea a fost într-o oarecare măsură exploatată de către partidele politice burgheze. Persistența unei literaturi inspirată de o asemenea viziune asupra realităților românești a constituit, multă vreme, o modă literară la noi.

Opus tradiționalismului e conceptul de modernism care vrea să însemne dimpotrivă refuzul oricăror tradiții, cultul inovației importate, acceptarea cu orice preț a noutății și modernității. Numele permanent înnoiește temători spiritele trecutului, își însușesc numele, lozincile de luptă, costumele lor... Tot

în aventura exclusivistă a noutății căutate cu orice preț. Termenul de modernism a circulat inițial în cercurile catolice de la sfîrșitul secolului trecut, desemnînd încercările unor clerici de a găsi un mijloc de împăcare a învățămintelor religioase cu realizările științei moderne. Ulterior, prin asociații, probabile, cu vechea cazări dintre anfici și moderni, sau cu un cuvînt din aceeași familie, modă, a trecut în domeniul estetic pentru a desemna, sub un filu global, căutările sterile, strict formale ale unor artiști și scriitori. El apare prin excelență ca o modă. În măsura în care nu reușește să fie modă se atacează la ordinul tradiției. Modă — spunea Jean Cocteau, într-o butadă: „este ceea ce se demodează”. Prafulindeni modernismul s-a impus ca o încercare a intelectualilor ruși de viață, de preferințe publice, de a introduce în literatură și artă, indiferent de nevoile reale ale acestora, ultimul strigăt în domeniul inovației formale. Cultul noutății în sine, nejustificat și neimpus de stadiul dezvoltării literaturii, îndeplinește, paradoxal, o funcție tot atât de conservatoare ca și tradiționalismul obtuz. Noul nu poate fi acceptat necondiționat. Înșiși autenticitatea noutății lui trebuie mai întîi dovedită. O literatură care ar accepta orice noutate fără a o supune unui examen critic, ar ajunge să se autodestruieze.

Gaștan Picon, într-un studiu introductiv — „Despre un stil al spiritului contemporan” — publicat în „Panorama ideilor” — afirmă că omul de azi se află în situația de a admite noul — fără a înțelege totuși sau simți. Noi nu mai avem nici o obiecție contra lui... însă sînt rare cazurile cînd ceea ce admitem gîndim cu adevărat. Dar înșiși activitatea de critic literar a lui Gaștan Picon vine să-i infirmăm afirmațiile. Ce fel de noutăți admite literatura franceză contemporană? Evident numai pe acelea care prezintă garanțiile unei valori durabile. Altminteri n-ar avea sens activitatea de critic a lui Gaștan Picon și a altor alte condeie critice ilustrate.

Vedem deci că între tradiționalism și modernism nu avem logic ce alegem; și unul și celălalt sînt unilate realități. Un sociolog francez, Gabriel Tarde, într-un studiu apărut cu multe decenii în urmă, „Legile imitației” vorbește despre două feluri de modă: o modă fetică un ansamblu de opinii care domnesc temporar în societate, sau mai precis spus în cadrul anumitor grupuri sociale, caracterizate prin lipsă de consistență, viabilitate, și permanență) — care constă în proslăvirea trecutului, și o altă care constă în imitarea prezentului. Prima se prezintă ca un semn de scleroză intelectuală și artistică, a doua ca un semn de isterie. Cele două coordonate — tradiționalismul și modernismul — au constituit multă vreme direcții importante pe care s-au repliat în trecut o mare parte a ideilor critice și se pare că unele asemănătoare ar putea fi identificate astăzi. Va trebui să convenim cu toții că dacă persistența în limitele viziunii tradiționaliste ni se înfățișează ca anacronică și contrară oricărei înțelegeri dialectice a fenomenului literar și artistic actual, cultul cu orice preț al modernității erigite, pretențiile de superioritate pe baza unor atribuiri inexistente, ce și le atribuie direcția modernistă, sînt de asemenea incompatibile cu o atitudine științifică față de fenomenul literar.

Inovația adevărată nu poate izvorî decît din înțelegerea dialectică a raportului dintre ceea ce rămîne valabil din moștenirea literară a trecutului, și noile sarcini, noile cerințe, noile orizonturi, noile posibilități ce se deschid în fața scriitorilor contemporani.

Studiul raportului dialectic dintre tradiție și inovație se impune ca o cerință de bază pentru dezvoltarea literaturii noastre socialiste. „Socialismul creează cele mai prielnice condiții pentru înflorirea personalității umane, pentru formarea unor oameni cu un larg orizont spiritual, deschisător de drumuri noi, în știință, în artă, în cultură, promotorii ei celor mai avansate idei ale epocii contemporane...” — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea ținută la recentul Congres al Uniunii Tineretului Comunist.

Nu mai pomină de la necesitățile reale ale dezvoltării literaturii noastre, vom putea să studiem în spirit științific și să scoatem tot mai mult în evidență acele principii care vor trebui să stea la baza experiențelor menite să-i asigure permanența înnoiește, permanenta ei contemporaneitate.

VICTORIA ANA TAUȘAN

repetare
vitală

Iubesc izbucnirea multicoloră,
violentele arderi petrecute-n tulpini.
marea și soarele, viața strigată
a plantelor care mor peste noapte.

Imi place panica oarbă ce cuprinde
crengile pline de rod și de ploi,
șipățul din toate semișulele
care se laudă că vin dinainte de noi.

Prin vacarmul strîmît de coarnele Lunii
imi place să trec și să ascult —
pietrelor îmi par atunci unversuri
prin care-am trecut mai demult.

Timpul reia forme de turnuri,
frunzele îmi par că sînt
ascuțite, în cîntec de grecieri
pe fantastice roți de pămînt.

Noaptea se repetă întregă,
zborurile mi se lasă pe ploaeșe
și timpul iarăși nu poate să-mi ia
pulberea frunții pe vîntul din stea.

Ilustrație de OLGA CIZEK
la „Divanul persian”

fise

goethe (XII)

Asăzi succesul lui Werther pare inexplicabil, dar la vremea ei, cartea a provocat o epidemie de sinucideri. Un romantism deșelat al timpului, un foen bîntuind sululele a făcut ca Goethe să devină „un caz”, iar popularitatea romanului să crească vertiginos. Acum sîm bine ce-l aceea o bombă editorială, cunoaștem tehnica scandalului în publicitate, dar la data la care ne aflăm nimic nu se regîzî, totul se născu din prelușcății, din nenorocire și o scandal a cuturalului. Într-o carte a lui H. H. Houben este citată scrisoarea profesorului Ernest, din Leipzig, pe care Goethe îl învecnta și care a declarat totul: „Se vinde aici o carte care se intitulază „Sufărîntele tînrului Werther”. Acestă lucrare este o apologie a sinuciderii și mi se pare cu atât mai periculoasă cu cît e scrisă într-un stil spiritual și atrăgător. Mai mulți oameni erudiți și ponderați, au declarat că ei nu au îndrăznit s-o citească pînă la capăt, că au abandonat lectura ori de cite ori au reușit-o. Cum cartea poate să aibă o influență periculoasă mai ales asupra tinerilor sau persoanelor delicate, Facultatea de Teologie crede necesar s-o interzică, cu atât mai mult cu cît actualmente cauzurile de sinuciderie devin mai frecvente. Iată de ce ce prin prezenta, în numele contrariilor mei, ca înalta Comisie a Cărților să se opună vînzării cărții pentru a preveni lunetele repercutant!”

Răspunsul doctorului Karl Andreas Bel, Comisarul Cărților la Leipzig, suna astfel: „Ilustrissime și Magnifice Domn. În acest memoriu, mai jos alăturat, onorabila Facultate de Teologie solicită prin intermediul decanului ei, interdicția cărții „Sufărîntele tînrului Werther”. E drept să spunem că această carte poate fi numită o apologie a sinuciderii, puțînd fi periculoasă în mîinile tineretului, incapabil să reziste la sentimentele sale și chiar pentru persoane cu singe rece, cu altă mal mult cu cit autorul scrie despre sinuciderie într-un fel îndeterminat și reușește prin întorocheri subtile și spirituale să antreneze extraordinar pe cititor. Acum, după ce cităscuț să înșăpîndit foarte mult pare cam tirziu să se mai procedeze la interdicția ei. Totuși, în ce mă privește, vreau să dau urmare cererii teologienților și să las la decizia de a interzice sub amenda de 10 taleri, de exemplu, tuturor impriemitorilor și librărilor, vînzarea acestei lucrări”.

Totă această 16 ediții fură trase numai în Germania! Cartea se traduse apoi în Franța și în Anglia, în China, cum ne spune Ludwig. Apărînd imediat între care, cele mai cunoscute sînt cele ale pastorului Miller și parodia Bucuriile tînrului Werther a lui Fr. Nicolai, tom ce produse o mare indispoziție poetului. Pastorul Goetze în Scurte dar necesare amintiri îl atacă pe Goethe. Apărî și moda Werther, tinerii începînd să poarte fracul albastru și vesta galbenă, îmbrăcate în cele din urmă și de autorul coboșii. În Danemarca și în Italia cartea fu condamnată de către biserică. Un locat Brîtoul. Il reproșează eroului nostru că Werther cauzează moartea multor tineri, iar el în răspuns că sistemul social al timpului face să piară mil de persoane și pentru acest fapt nu răspunde nimeni.

Casa bătrînului consilier devine loc de pelerinaj. Apar Lavater și Basewood cu care Goethe se împrietenește repede. Primul, teolog din Zürich și adesea mal ales femeilor și tinerilor naivi. Era un fel de profet modern pe care mai tirziu, în Xenii îl vom găsi descris ca pe un garlatan. Al doilea, alt apostol, mal boem, adept al teoriilor roussauiste, îl servea de partener în plimbările pe Lahn și pe Rin. Mereu în căutare de amici interesanți, Goethe se împrietenește și cu frații Iacobini pentru care poetul este cînd un om extraordinar, cînd un tip înfăcșător. Sîntelele dispreț pentru care, cele mai cunoscute sînt cele ale pastorului Miller și parodia Bucuriile tînrului Werther a lui Fr. Nicolai, tom ce produse o mare indispoziție poetului. Pastorul Goetze în Scurte dar necesare amintiri îl atacă pe Goethe. Apărî și moda Werther, tinerii începînd să poarte fracul albastru și vesta galbenă, îmbrăcate în cele din urmă și de autorul coboșii. În Danemarca și în Italia cartea fu condamnată de către biserică. Un locat Brîtoul. Il reproșează eroului nostru că Werther cauzează moartea multor tineri, iar el în răspuns că sistemul social al timpului face să piară mil de persoane și pentru acest fapt nu răspunde nimeni.

exprimase într-o scrisoare ca despre un cabotin în literatură. În cartea de cheituli a poetului din vremea lidiei ca Lili apar sume risipite pentru flori, stampe, bani destinați întîlnirilor unui cal, chiar acoperirea achiziției a o sută de pene olonede, bacșurii pentru perucheri și achitarea prețului unor mănuși albe. Făcînd laia meselor oferite de un prieten, își imprumută un cer damat, cum să bine unul poet cu succes găsi amia proiectele literare cu solemnitate. Fiica bancherilor rămîne cam insensibilă la curtea sa și mărturisește că-i place să se joace cu bărbăți. Goethe scrie Stella și, surprinzător, două opere: Claudine von Villa Bella și Erwin și Elmire. Cînd totul se pare că e va termina cu o căsătorie, poetul dispăre cu Merck în drum spre Elveția. La Darmstadt exhibițiile naudete ale grupului său de prieteni provoacă un adevărat scandal. În Zürich Goethe produce nedumerite pesierilor elvețieni. Pe Bodmer, descoperitorul lui Klopstock abia îl bogă în seamă, ceea ce îl face pe acesta să creadă că Faustul anului de autorul lui Werther, nu poate îl dect o țarsă. După trei luni de absență, îl regăsim la Frankfurt, reîntrînd în „menajeria lui Lili”, oclăscat și ea și familia de lungă logodnă infructuoasă. Ne aflăm la aproape un an de zile decînd print-un noțoc Wolfgang îl cunoscu pe Ludwig von Knebel care-l însoțea într-o călătorie la Paris pe prîntul moștenitor al ducelui de Weimar, Karl August. Nobila persoană avea 17 ani, citise Werther și Clavigo și poetul îl făcu o bună impresie. Fu invitat la Mainz unde discuțiile literare au fost conduse autorilor de tînrul Frankfurter. Proșpăta prietenie alit de hobbitorie în întreg deștăliul lui Goethe e turburată de intrigi. În martie 1775 apare o țarsă anonimă intitulată: Prometeu, Deukalion și recenzenții săi în care se produceau glume pe seama lui Karl August și a amicul său, Wieland. La început bănuțuia ca pe Goethe, dar, în cele din urmă se descoperă autorul: Wagner, și e descărcat de Invinitur. În drum spre Elveția, autorul lui Faust mai avu o sansă: o nouă întîlnire cu Karl August în Karlsruhe. E invitat la Weimar. Trăsura care trebuia să-l ducă acolo avea să-l transporte pe consilierul von Kalb și nu era necesar decît să aibă răbdarea clevta zlie. Așteptarea se transformă într-un cosmar. Cu bagajele făcute, scriind fără chei Egmont, Goethe numără două săptămîni în calendar, certîndu-se cu tatăl său care nu vedea cu ochi buni această călătorie. Ca să nu fie umilit de curiozitatea prietenilor, anușii de invitația prîntului, stătea ascuns în casă. Cînd nu mai avea ce să speranță se hotărî să plece spre Italia. Nu ajunse decît la Heidelberg unde se afla o domnișoară, Delph, confidentă și prietenă a lui Lili. Aceasta se împotriva și plecării în Sud și stabilirii la Weimar. Oțera în schimb o căsătorie clandestină. Fiica consilierului Wrede nu reuși să-l convingă și după o scenă dramatică-comică, poetul ajunse din nou la Frankfurt unde sosise postalonul Izăvitor. Dar ca să nu insiștăm asupra vieții sale plină de întorocheri sentimentale, mai bine, să cităm din Thomas Mann, care pomenește cite ceva despre bogățul său cultural din acea vreme: „Ca să ne întorcem la arhiva secretă a tînrului autor al lui Werther: se găseau acolo adunate laolaltă lucruri stranii și arogante, temerării, genialități surprinzătoare, învecite și documente ale contradicțiilor lăuntrice, crudități care puteau fi arătate prietenilor devotați și de încredere, dar altfel nimindui. Materialele erau în parte amuzante, în parte extraordinare, treceînd spumos din amuzant-șemeț în extraordinar. Toate erau străbătute de o tendință de a pleoape, de o omenie în care inițiu se amestecă de-o manieră genială, neșlefînit, stregăreacă, cu cosmetic, dumnezăulesc. S-au găsit acolo și fragmente de lucrări de vaste perspective, în formă epică sau dramatică. Se numeau Hans Wursts Hochzeit (Nunta lui Ionăci Cîlnat). Der ewige Jude (Eternul evreu) și Faust.

Si Faust. E cîndat cînd te gîndesc că ceea ce-i destinat să devină un poem național și universal încheie-n sine cuprînsul multilateral al unei lungi și binecuvîntate vieți pline de trudă și-a fost desăvîrșit în plentudinea timpului de bătrînul de optzeci și doi de ani — desigur, din cauza înfîntului lăuntric, desăvîrșit înfîntului.”

VLADIMIR STREINU

distinguo

Octavian Goga — poetul

cronica literară

ALEXANDRU BALACI

dante

Alexandru Balaci reprezintă la noi pe cercetătorul umanist cu ac...

fenomenului erudit urias, aproape necalculabil, al unei culturi europene...

fața unui Everest care trebuia trecut, prin mijloace de orientare pers...

realistă, spontană și metodică, a „Divinei Comedii”, ale cărei rezultate...

de profunzi de credință literară, care ne confirmă în observația noastră...

mentalitate lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

nează a-1 pretinde să nu se facă uzul, să fie adică un nevero...

Octavian Goga și-a declarat așadar limpede și de la prime...

Transilvaniilor deopotrivă, frunții acestei lumi făcându-și...

Tomul sacramental, gestul liturgic, hierarhicul vizuții lirice...

Eu vă chem din visuri, / Vă cobor din stele, / Vă alint în...

În timpul acestor cîntece a tactul cunoscutelor hore românești...

„Dacă n-ai înțeles aduce de mare / Trăiește-ntr-oasă vifor...

„Viforul vremii „ce va să vie” suieră de asemeni în evoca...

Cum însă sorocul justitiei se amîna, sentimentul amînării...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

Facsimilul poeziei „Din umbra zidurilor”

octavian goga, poet al „școlii ardelenă”

Personalitate contradictorie, cu grave erori în activitatea de om politic și de...

El reprezintă ultima treaptă și, din punct de vedere artistic, cea mai strălucită...

De cele mai multe ori aceste atribute s-au înfrunțat în personalitatea și opera...

Considerând pe Maior, pe Sîncă și pe Micu ca „părtași ai redemptării noastre”...

El a transformat crezurile lor istorice și politice în sensuri și valori artistice...

dinț poezia patriotică transilvăneană la rangul unei arte impecabile.

Prin Goga s-a reafirmat, pe plan artistic, nu numai poezia patriotică de peste...

Poezia elopiată de Măiorescu venea însă, ca subiect, din preocupările vechi...

Poezia elopiată de Măiorescu venea însă, ca subiect, din preocupările vechi...

Poezia elopiată de Măiorescu venea însă, ca subiect, din preocupările vechi...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

șanu cu plantele din familia monocotiledonatelor care în viața lor...

și pentru acești neîndemnatnici, roboți de același ideal, care „se ridică sfioși...

Mentalitatea lor îngustă și unilaterală, dominată de imaginiile lui Traian și a lui Decebal...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

deosebit de interesant este și faptul că, în ceea ce privește studiile închin...

VASILE NETEA

DRAGOȘ VRÂNCEANU

gheorghe pituț

după iarnă

A fost vînt înghețat de la nord
S-a făcut praf o stea, depărtată
și a umplut pădurea de colb.
Și iată primăvara,
apoi vara
și anotimpurile toate în galop.
Am crescut, sintem mari,
crengile noastre mușcă văzduhul.
Arbori tineri, pădure tinăra
pe rădăcinile vechi.
Dintre frații mei
iată-mă smuls,
poate vîntul mi-a ajutat,
poate întunericul dintr-o noapte
cînd lupii au stins
o căprioară la tulpina mea,
eu singur mă alung
să ies din solidaritatea pădurii.
Fug pe vînt,
pe un hohot întunecat
o stea mi-arată drumul.
Arborii altui ev culcați
îmi stau în cale,
în graba mare lovindu-mă
de prietenii mei
îmi cad ramurile,
ochii mei sînt departe
ca farul pe mare.
Din nou infipt
în podișul prietenilor
la umbra lor mă simt ca ei
numai capul mi-e sus prin lumini.
Cîțiva îmi urăsc încercarea
dar cînd plouă și-n urma ploii
cînd frunzele lor saturate
păstrează încă picurii mari
ale mele au luciul de arșiță.

păduroșii

Ei, păduroșii, solizii duiși,
grosolanii și bunii;
așa arată ei între ei.
Muncesc pînă argapă de-nfringere,
omoară pădurea într-una
și ea îi consumă încet
sau cum se întimplă
mai rar ca vreunul,
il cheamă spre scorburi
sau rapid îi împrăștie
trupul prin crengi.
Printr-un desîș de suflet
trec funiculare și trolii
deși aici mai nechează caii și luna.
Duminea beau țuică de Maramureș
pînă li se întunecă ochii
și dacă au femei între ei se bat.
Li-s dragi femeile peste măsură
și unu-ar fi dat bucuros
toate coastele sale
numai să fi găsit un Dumnezeu
să le facă femei.
Așa trăiesc și se duc
neștiuți păduroșii.

lauda

Fiindcă eu ard și cînt
plăcerea și greutatea
de a trăi
cheme-se început
al neliniștii mele
o zi:
cea mai frumoasă
femeie din lume
și un bărbat păduros
în clipe fierbinți,
iubiți de tăcerea lunii
și a pămîntului
au ajuns
pentru a cincea oară
părinți.

dor

Mamă n-ai vrut să fiu lemn
Să adăpostesc mistreții
Sufletului să-i însemn
Umbra morții, calea vieții.

Știi pămîntul nu-mi dă pace
Să mă fluior către stele
M-aș desface de pe osii
Și topit să curg în ele.

Toți ar vrea la toți li-i dor
De o lungă luminare
Nu să moară nici să mor
Ci s-ajungem nehotare.

aler gătorii

Startul s-a dat demult
sau poate nici nu s-a dat,
fiecare-n parte a pornit
într-o anume zi.
În jur se strigă mai mult

decit trebuie
căci fiecare așteaptă exasperat
să-l vadă pe primul
trecînd linia aceea numită victorie.
Cîțiva ne-am speriat deodată
căci locul de așteptare
arăta cum ar fi fost
înălțat peste cranii,
semn ca acolo se-aștepta
de demult.
De aceea am pornit s-alergăm
și-așteptăm parcă-ntre noi
începurăm a face semne
și celor din jur să urmeze
sfatul de-a nu sta pe loc.
Am trecut întii printr-un somn
apoi eu m-am despărțit de ceilalți
și-am lăsat să-mi intre în oase
pădurile pînă tîrziu
cînd am dat peste linii
cu semafoare indicînd lung,
toate spre ora unde oamenii
așteaptă mereu și înalță
prin cădere locul mai sus.
Fără scăpare alerg,
alergăm
să obosim în frumos și urit.
Vine apoi
alcooolul acela de toamnă
cu care sînt botezate frunzele
îmăinate de a intra în poveste,
aș vrea să-l beau
tot mai des
pînă mă voi obișnui
cu gîndul alb.
Alerg cu o furie lungă
alerg pe o linie aspră
și rog toate drumurile
să-mi sară în față
să nu mă plictisesc prea curînd
și să-mi lungece pasul
spre pinza numită victorie
din marginea gîndului alb.

nu mai vii

Crestată ora. Dintr-un ornice
Cenușă cade sfîrînd
Pe lucruri grave tot mai spornice
Cernind ecouri de argint.

Ce răbdători și cit de dornice
Mă-nghit pereții. Nu mai vii.
Călare prin păduri un gornice
Mă poartă iar către pustii.

Nu e tîrziu. Mai pot s-aștept
Un gînd mă spinzură în cer.
Despărțitori doi pumni în piept
Spre lut mă cotropesc sever.

Ce-nvălmășeală! Lucruri sar
Din locul lor știut solemn
Delir fecund în minutar
Din fundul lumii calcă rar
Gravat un palid chip în var...
Dar nu. Creștea un gol în lemn.

seara

Sînt mulțumit că tineri ținem pămîntu-n seară,
E multă răutate și-s veselii întregi.
Întoarce-te spre stele cu partea mai amară
Să ne pătrundă frigul acelor aspre legi.

Ne-nlăntuie pedeapsa de a continua
Descoperiți sub ceruri, învinși către pămînt,
Mai plutitori în noapte, la zi umbriți de ea
Arși după fericire și iar mai așteptînd

Sporește o căldură din noi suierător
Țărina bate cuie în tălpi pentru desprinderi,
Tentaclare cețuri ne sorb în matca lor,
Ne-au rupt din ei părinții numai pentru
aprinde.

floarea de roată

Ce faină astrală au roțile!
Dacă închizi bine un ochi
celălalt prinde o roată imensă
în care încep laolaltă oameni, animale,
mai multe hectare de cer,
o țară de secetă la țărîm de mare.
Floarea de roată — virtețul copilului
cu cercul și cîrligul său pe asfalt,
fata pe roțile bicicletei
cu laptele dimineții în spate,
doi saci de grâu care se-ndeamnă
unul pe altul la cîntarul zilei;
mai tîrziu urletul trenului
la panta Carpaților
cînd se varsă ca un continent în Ardeal,
numai demutul care s-a aruncat
sub ultimul vagon într-o gară
a intristat floarea de roată,
ochiul ei cit porțile iernii
în care toate se consumă
cu bucurie și deznădejde.

gheorghe istrate

destin

S-a întimplat să vin grăbit la voi
durerea mamei s-o astîmpăr poate
Și limba ceasului în pumn s-o-ndoi
S-arate orele adevărate...

Și m-am desprins din cojile de lut
Ca dintre două aripi nepereche,
Am respirat pămînt și m-am născut
Cu larg văzduh vîind lingă ureche.

Un arbor vinele și le-a pleznit
Și caii verzi i-a deșertat în mine
Se rupse slava unui putred mit
Și s-au surpat prin fluier ruine...

O pușcă s-a oprit în fața mea.
Cu-n dinte clătînat pe buza-i rece
Și m-a mușcat de moarte cu o stea
Și de atîta moarte rea îmi trece...

Bolnav sint de noroc! Desculț în fruct
Aud prin seve-un șir de visle crude
Pe care simburii arzînd le-au rupt
Din stîngiile ploii-paparude...

Fintinii să îi fiu voi încerca
O ciutură ce strînge-n chingă apa —
Nămolul cerului zăbătut pe-o stea
Să-l limpezesc cînd îl ating cu pleoapa...

Ferestrele din voi am să le sun,
Voi scutura de pasări moarte cerul,
Că-n fiecare pasăre apun
Rugina grea pe care-o scuipe fierul!

simburii

Nimeni nu poate să uite copilul
Ce l-a purtat pletele blonde dintii
Ce i-a scos porecla distinsă în uliți
Ca pe un alt copil al florilor vădane.

Nimeni nu poate să uite lanțul pustiu
Al cîinelui ce i-a albit fereastra cu urlete
În nopțile arse la luminare
Pînă-n dimineața care te mușcă de suflet...

Nimeni nu poate să uite tropotul nopții sub cal,
Luna răgușită de-atîta strălucire
Și primul gînd mai înalt decît ușa
De-a dărîma zarea-nșepeniță cu stele...

Gheața tulbure a ochilor s-a topit
Drumul cade pe neștiute în alte drumuri,
Se împletește urmele și bat poteci rezemate
De porțile metalice ale orașului...

Gustăm din pinea amestecată cu căldura
palmelor
Și nimeni nu ne hănuiește cutremurați și buni —
Noaptea ne sculam pe furii din dormitoare
Să-nșimpinăm mirosul brutărilor ca pe un
cîmp...

Nimeni nu-și poate uita primul somn între
bărbați,
Cu spatele bătut de griji și vremeală,
Cînd își mesteci firul vieții în dinți
Dar respiri și cu timplele și cu pumnii...

Rămîne în urmă pămîntul bun de povești,
Încolțește o copită căzută din ceată...
Există o durere scrișnită a humii
Și de aceea simburii-s amari...

seceta

Bliduri goale pune mama sub streșini
Și aștepta zadarnic să se scurgă cerul
Dar seceta lingea țărina arsă
Și mama blestema zăduful sterp.

Și deodată nori cocliți de tablă
Se repezeau deasupra casei noastre
Și-o ocărau cu șerpi de apă groasă
Cu grindină spărgînd la pasări cuibul.

Neștiutoare pasările cloceau
Oună de gheață limpezi, fără viagă
Și se usca văzduhul de durere
Înnebunind în scorburile goale...

Lua mama blidurile cu otravă
Și le fierbea-n corlon — leșie tare —
Să spele dușmănia cerului la subțiori
Să-l curețe de pasările putrede
Ce-ar fi putut să mă-nsoțească-n lume.

Și seara pe cînd drumurile tac
Plecăm și eu de-a dreptul spre oraș
Cu rufe calde apărîndu-mi trupul
De mușcătura secetei de Bărăgan.

În urmă mama bliduri rezema
De streșini și de garduri, de fintină
De palele umflate cu-ntuneric,
De urma mea uscată în țărînă
Să tacă cerul tîntuit în stea...

cîinele

Îmi plînge numele cînd ies din sat
Chemîndu-mi palma peste botul rău —
La subțioară Lam crescut o vară
Și deșteie, sugînd mi le-a mușcat...

De unde-o fi venit sub geamul nostru
— Cotarlă aburînd în frunzele de ploaie —
Cu ochi loviți de nopțile iușite
Cu botul lepădat printre gunoaie?

Feștila ierbii-i cade sub picioare
Zburătăcește vrăbiile-n șoproan —
Cum latră-așa—astfel—pe fiecare
El parcă nu e cîine, parcă-i om...

Cine și-o fi pierdut pe înserate
Sufletul îmbrăcat în piei de cîini
Sufletul neguros, dresat de mine
De-mi plînge-acum întunecat pe mîini?...

drum

Drum e numai acel pămînt jertfit
Ce se adună de sub botul fiecărui prag de casă,
Ce se lasă jucat în picioare și hăituit
Sfărîmat în potcoave cu colți și caiele,
Udat de trapul cailor, innădușînd...

Oamenii ies dimineața la porți infierbîntați de
dragoste,
Cuprînd drumul de gît ca pe un cal sălbatic
Și-alergă cu el prin lume căutînd
Tălpile de foc ale soarelui.

Fiecare drum pleacă dintr-un fluier uscat de
dor,
Dintr-o geană muțată în zare netălmăcită,
Dintr-o infringere neconvîngătoare și dintr-un
somn

Biruit ca o creangă ruptă-ntre degete...

Drum e numai acel pămînt cu măduvă
Care poate să-și stăpînească semințele în el,
Neizbucnind în lăstăriș de iarbă,
Neamețit de ape și de umbră sterp.

E o limbă uscată adăpostind greieri —
Pămînt jupuit de reveneală,
Învinețit cu lături zvîrlite din bătătură,
Pămînt scuiptat și rupt ca o haină de lucru.

Pe el aleargă și omul bun și cel rău
Și vîntul de ploaie și cel de secetă, bezmetic,
Umbra norului gol, a soarelui sfărîmat,
Plîsul copililor fără lume și vis,
Femeile gravide cu ferestre sfinte în pintec...

Pietrele se-ngroapă-n el de bunăvoie
Ca niște bulbi de iarbă bolnavă —
Cranii scrise cu virful potcoavei
Trimise celor ce se fac pămînt...

Lovit de ciulinii și de ape murdare,
Drumul nu-și uită sensul și rămîne mut
Trecînd pe lingă oameni săgeata lui
nezdrușnă,
Ca pe o jertfă necesară nouă...

pămînt descoperit

Cînd am intrat neștiutor pe ulițele de piatră,
Pianele vechi ale orașului vîră surd
Presimțînd sunetul străin pătruns din afară
Să le înmorminteze...

Dar eu eram chemat de alte gînduri,
Numai culoarea vinului, pielea sticlei,
Clopotul tocîndu-și bronzul pe vînt,
Și vorbele pasărilor mai sunau ca în sat.

Încolo era necucerire și sete buimacă,
Era o patimă ce-mi lungea de sub călcii
Și am rămas atent pipăind ușile
rîn care trebuia să trec nevătămat.

Dar m-a primit orașul ca pe-un colind
Lăsîndu-mă să-l botez aerul cu un nume
Să mi-l înscriu pe un colț de ziar
Să albă și ai mei de-acasă veste...

Și-a trebuit să cuceresc ce nu știam
Să-mi fierb singele în vine a doua oară,
Să-mi lepăd hainele cu miros de drum,
Să-mi vîndec deștele mușcate de gherei...

Am călătorit și într-un amfiteatru lung
Cu bănci crestate de unghiile fetelor care
fumează,
Învinețindu-mi ochii cu dungile cărților de
gramatică,
Dormind uneori pe spinarea statuiilor de rebut.

Pe o stradă cu umbră multă de castani
Lovită de-o pasăre a căzut o fereastră
Și pînă jos s-a făcut femeie învălăuită-n plete
Și a sărit în lotca destinului meu
Clătîndu-mă cu stele ca tot.

Dar tot mai rămîne pămînt nedescoperit —
Trebuie să-nvăț să calc cu rîmile de-a dreptul
Să desfac cărțile rare ca pe-un proiectil
încărcat
în neștire,
Și de seva ce-mi rupe rîmile la-ncheieturi.

Doamne, și cînd lezii gherului se-adaugă
la sîngo

Pîdesc amurgul cum pune icoane
Pe ferestrele patriarhului Argeș
Și potrivesc ceasul după ochii părinților...

Și-abia tîrziu mă urch pe turla unui plop înalt
Să-mi văd destina-n capătul cellalt.

DOILE POETII NERII

aseară cu boxerii

povestire de corneliu leu

Aseară, cu boxerii noștri, am băut cam greu. Și mă durea capul, și tot beam, și era o beție tristă și lucidă, iar cîntecul acela nou, avea parca o tristă rezonanță cînd îl fredonau ei.

Aseară, a fost o masă tristă și mă gîndesc acum că ar fi fost mai bine dacă nu i-aș fi înțeles. Tot așa și fost trist aflînd vestea sau cîntînd-o înziare, dar ar fi fost o altfel de tristețe. Aseară, însă, bînd cu ei, am suferit cu ei și asta mi-a lăsat un gust tare amar.

Sîdeam toți, ca și cum ne-am fi contopit cu scaunele și nu vosteam decît: „ce gresală! ce gresală!” Și ascultam rîntecul acela care nu putea avea, pentru noi, decît rezonanță tristă, și beam vin negru, pentru că, dacă am fi băut coniac pesemne că am fi plîns sau, poate, n-am fi răspuns de noi și, cine știe cum, băieții s-ar fi luat la bătaie. Așa, însă, dintr-un instinct bun am băut vin. Și utul, pînă să ne îmbătăm bine, ni s-a lăsat în picioare, ne-a umplut capul și noi ne-am simțit greoi, apăsați pe scaune. Și nu mai spuneam decît, din cînd în cînd, în loc de oțet: „ce gresală, domnule, ce gresală!”

Singurul mai viu era Grig, reporterul. El se îmbătase, poate, altfel. Sau, poate că nici nu se-imbătase dar vorbea tot timpul, iar cînd tăcea, se uita în altă parte, nu la noi, și avea altă gîndire. Cu totul alte gînduri pentru că, unori, chiar flutera un refren vesel. Din cînd în cînd, scotea din buzunar o cutie lată, portocalie, și-o mîngia, și zicea: „iată adevăratul ciștig, iată ciștigul din această deplasare!” Pe urmă desfacea cutia și mirosea pasta din ea și se întreba cum de un asemenea miros, care era scîrbos dar nu avea în el nimic prea deosebit, poate să atragă peștii. Iar, după aceea, după ce închidea cu grîză capucul cutiei, tot el își răspundea că, poate, nu mirosul, ci doar culoarea aia, portocalie, atrăgea peștii.

Depută asta, după constatarea asta, în timp ce noi beam greu și ne uitam unii la alții cu priviri vinovate, el mai citea de cîteva ori prospectul în franceză, engleză și germană, care era imprimat pe emailul cutiei. Cînd se plictisea, băga cutia în buzunar și se uita după femeile care leneau la scine prin local, le aprecia ochii și bijuteriile și talentele ascunse și repeta că adevăratul ciștig al deplasării noastre era faptul că el găsisse aici pasta asta pentru momeală, și că săptămîna următoare va avea performanțe la pescuit. Și devenea din nou preocupat. Mult mai preocupat decît de femei. Repeta cu deosebită insistență că aceea pe care-o luase el era ultima cutie, mă întreba pe mine dacă am mai

văzut în stațiune vreun negustor cu asemenea trebură și se bătea cu pumnii-n cap pentru faptul că se dusese atît de tîrziu la prăvălie. Ba, era chiar emoționat pentru că negustorul îi promisese că-i va mai aduce cinci cutii, sau poate chiar zece, și spunea că nu e sigur pînă cînd nu le vede în mina sa, plătite. Și gesticula mult cu degetele lui frumoase, agile, dar care aveau unghiile prea mîncate, prea băgate în carne.

Noi beam vinul acela negru și ne priveam în ochi, și băieții mă-ntrebau dacă n-am auzit de vreo analiză mai largă pe care ar fi dispus s-o facă președintele clubului, pentru că aveau și ei ceva de spus. Și apoi iarăși tăceam, priveam perechile dansînd și, pentru noi, parcă dansau în ceață. Ascultam muzica ritmînd toată pulsația nopții, și, pentru noi, era un ritm tare trist, tare dezolant. Din cînd în cînd, cite unul sau chiar toți scîpam ofatul acela care suna a „ce gresală, ce gresală!” Trebuia să ne programeze întîi dincolo, și nu în ordinea asta!”

La un moment dat, pe Grig pesemne că l-am plictisit, pentru că a băgat pentru a nu știu cîta oară cutia portocalie în buzunar, și ne-a spus, privindu-ne ca pe-o adunătură:

— Ce vă plîngeți așa? În definiție, trebuia să vă așteptați la asta! Echipa noastră nu mai e echipă de frunte; el e singurul cu care v-ați împropiat!

Și arătă spre cel blond care avea fața cam prea roșie și ochii albaștri, mici, și părea plictisit acolo, în mijlocul nostru.

— E adevărat, îi răspunse cineva, poate chiar un antrenor, dar el nu a învățat să gîndească; are pumn, dar nu gîndește.

— Și atunci, la ce altceva mai bun vă așteptați?!

— Nu zău, Grig, fie nu-ți pare deloc rău că am pierdut în halul asta, că numai Toma...

Grig se mișcă subțire și fu încîntat de ideea care-i venise. Arătă spre blond și spuse cu o voce pe care accentul prețios o voia răspicită:

— Dacă lui nu-i pare rău, lui care v-a produs atîta dezavantaj!... Nu vedeți că nu arată deloc preocupat?!

— Mie îmi pasă, ripostă blondul, și mai mîrîi ceva privindu-l rău.

— El, dacă-ți pasă, atunci am să fiu și eu sincer: Da, am să fiu sincer, repetă Grig ca și cum prin asta ne făcea o favoare și trebuia neapărat să ne atragă atenția... Uite cum am să fiu sincer: Am să vă spun că, dacă pierdeți măcar c-un rezultat mai bun, tot așa fi scris un articol despre modul cum v-ați apărut onorabil.

— Și așa, ce-ai să scrii?

El își sublinie răspunsul c-un gest care spunea: „aici e-aici!” — Așa? Așa, mă mulțumesc pentru plimbarea fără efort!... La douăzeci și trei treizeci am legătura, și nu fac decît să comunic rezultatul. O plimbare plăcută, un telefon scurt și momeala asta grozavă. Citiți aici: „Mastique orange, produs special, sinonime du braconage”!...

Duse mina la buzunar să scoată cutia, dar blondul îl apucă de braț și-i spuse cu un ton ca și cum atunci și-ar fi adus aminte:

— Mie îmi pasă; și sint preocupat. Dacă ascultam ce mi-a spus maestrul... eu am crezut că trebuie atunci să-l îndop cu pumnii. N-am știut că ăla rezistă și nici nu-i pasă.

Maistrul lui, însă, un antrenor ciolanos cu părul creț și cărunt, nu-l lăsa în considerație. Se vedea că era supărat. Il întreabă altceva pe Grig:

— Și, despre Toma n-ai să scrii? — Ce să scriu?... Că și-a făcut datoria?... Că să sublinieze cît sînt dești de proști?!

Deodată, de lîngă mine, se ridică un băiat frumos, cu ochi adînci, maxilare nervoase și o cicatrice mare pe bărbie:

— Atunci, de ce-ai venit aici?... Il întreabă el cu ciudă.

Grig, ripostă moale, poate chiar fricos:

— Tu, Toma, de ce te superi? Tocmai tu te superi!

— Ai venit aici ca să-ți bați joc de noi?... Băieții au luptat. De ce-ai venit aici?!

— Tu, Toma, tocmai tu te superi? repetă Grig.

Toma se așeză, dar îl mai întreba o dată:

— De ce-ai venit aici? — De ce-am venit?... Nu fusem niciodată în stațiunea asta. E bine?!

Ne uitărm toți în pahare. Pesemne, ca să nu-l cîrpinim. Numai blondul, iarăși deodată și fără nici o legătură, ca și cum atunci ar fi constatat lucrul acesta, îi spuse:

— Dar să știi, chiar dacă n-ai să scrii asta, să știi că eu am pierdut dar am folosit.

Antrenorul, care nu încerca deloc să ascundă faptul că e dezamăgit de blond, spuse, fără să-l privească prea atent:

— Să știi, în box nu trebuie neapărat numai să te bați; boxul nu e o luptă, boxul e o gală!

Dădurăm toți din cap, înțelegîndu-l. Numai Grig spuse cu totul altceva: în continuarea gîndurilor lui:

— Toma, tu în definitiv ar trebui să fii vesel; tu de ce ești trist? Dar Toma îi răspunde cu ciudă:

— Dacă n-aș ști că mă descalifică, și-aș trage vreo doi pumni zdrăveni ca să pricepi de ce.

— Dar tu ai învins, ar trebui să fii vesel, insistă reporterul.

— Ești un prost, spuse Toma, apoi se contrazise: alică nu, nu ești un prost; nu știi ce-i aia inimă!... — Și de ce, maistre, boxul nu e o luptă ci e o gală? întreabă blondul cam umil, parcă abia acum îndrăzînd să abia acum constatînd că nu pricepe.

Eram afară, pe o terasă mare cu parapetul făcut din piere calcaroase, și o piscină mărginită tot de piere calcaroase și scaune comode dintr-un fel de tendoane din plastic multicolor, și fețele noastre păreau stranii în lumina neonului, iar toaletele femeilor de la mese căpătau culori ciudate. Ne serba o picolită foarte drăguță care știa că băieții erau bozeri și, din pricina asta se dusesse și se pudrase și se parfumasse înainte de-a veni să ne desfundă sticlele, și-și scosese și benețica pieptîndu-și în fața o actriță de cinema. Era foarte atentă și sărea ca o căprioară încercînd să ne servească pe cit cu puțință mai „la clește”, iar acum rămăsese tristă, într-adevăr tristă, uitîndu-se cu părere de rău la blond. Il vedea, înțuia că e chinat și că suferă pentru faptul că antrenorul nu-i răspundea ci se uita peste mese la niște femei, cu saluri pe franjuri lungi, care mincau academic în fața a doi bărbați eleganți, unul cu haină de lustrin negru și altul cu haină de burete alb. Și picolita nu mai rabdă, veni și-i turnă blondului pînă ce văzu paharul plin, plin de tot. Dar blondul nu observă. El se uita la maestrul său și, cînd îl primise privirea, îl întreabă din nou:

— De ce, maistre, zici că e o gală și nu o luptă?!

Maistrul era însă dezamăgit. Dădu din cap și din mîna a „tot una și dacă-ți spun și dacă nu; tot n-ai să pricepi!”

— Dumneata să știi că ai șanse de viitor; ai puma puternic, îi spuse Grig blondului. Dacă bați ceva la cap, ai să faci carieră.

— Și, după aceea poate să-ți abandoneze clubul, nu? îl întreabă Toma aspru.

Grig îl privi drept:

— De ce să te mint!... Dacă va fi deștept, așa va face.

— La tine, Grig, a fi deștept e tot una cu a fi lichea, nu?

— Toma, și-am spus: tu ar trebui să fii bine dispus astăzi.

— Și eu și-am spus că, dacă nu m-ar descalifica, tare și-aș mai trage o bătaie.

— O bătaie?... Grig privi cam plictisit maxilarele lui nervoase: Pentru ce?

— Pentru că-mi spui asta.

— Faceți pe colectivul unit, aha!... Frumos, n-am ce zice!

Și fața subțire a lui Grig, cu obrazul cam țesit și ochii alcoolici, le arătă un profund dispreț pentru faptul că suferea împreună. Oamenii acela

se uitau la el triști, ca și cum l-ar fi întrebat ce vrea de la ei. Și erau, într-adevăr, niște oameni mîhnîți, care oftau din cînd în cînd pe terasa aceea unde începea să se lase frigul și, spre a se apăra de umezeala lacului, femeile se apăsau în bărbați. Bozerilor, însă, nu le păsa nici de frig nici de umezeală. Doar spuneau uneori: „Măcar doi să fi avut, așa cum eram absolut siguri!... Măcar dacă ar fi bătut și blondul!... Da, da; blondul avea avantaj cert la adbersar!”

Blondul părea cam îngîmfat, cu toate că-și întreba din cînd în cînd maestrul cîte ceva, iar maestrul nu-l răspundea. Dar, poate că numai părea îngîmfat, poate că nu era. Pentru că îl vedeam: totuși, suferea, chiar dacă punea întrebări întîrziate. Ca dovadă că suferea era faptul că nici nu se atinsese de paharul pe care i-l umpluse picolita.

— Să nu crezi că eu sînt unul din ăia care umblă din club în club, îi spuse el foarte tîrziu lui Grig.

Grig nu-i dădu atenție. Vorbi că treze celalți, arătîndu-l cu un gest demonstrativ:

— Asta e singurul dintre voi care mai are șanse; e mai tîndr, are pumn puternic... Numai dacă nu s-ar molipsi de sentimentalismul vostru!...

Oamenii nu-i răspundeau și el se trezi luat în considerație doar de picolită. Și Grig se uita la ceașca spumîndu-și că nu i-ar fi plictisit dacă n-ar fi suferă pentru faptul că și trei treizeci — legătura; nu i-ar fi plictisit și s-ar fi dus în altă parte, unde era și program.

— Să, unde sint, bine-nfeles, celalți! spuse careva.

— Eu am fost trimis cu voi, ce să caut cu celalți? răspunse Grig ironic. Eu am fost trimis cu voi și vă sint recunoscător că m-ați scutit de efort. Nu trebuie decît să dau un simplu telefon. Dacă aveai un rezultat cît de cît mai bun, trebuia să scriu, să mă chinuiesc, să caut idei, să analizez cauzele insuccesului. Așa, e evident. Rezultatul spune tot. Tot!

— Grig, încetează!... Încetează să mai fii porc! se auzi atunci glasul lui Toma.

La care Grig ridică nedumerit ochii săi alcoolici și spuse cu accentul acela prețios:

— Nu zău, Toma, dar tu nu ai motiv de indispoziție în seara asta; tu ești singurul care ai apărut onorează clubului.

— Dacă nu se încăpățînau cei din consiliu! zise Toma cu ciudă.

— Ce, îi făceau mai buni pe celalți? întreabă amuzat Grig.

— Grig, și-am spus c-am să te plesnesc!

— Degeaba! Ți-am spus: singurul care are șansa, alică cî antrenorul lui e supărat, e ăsta blondul!

Antrenorul nu se uită. Blondul privi numai o clipă și apoi dădu trist

spre antrenor. Nu știu de ce figura lui părea îngîmfată.

În clipa aceea, bucuroasă că-și făcea de lucru pe la masa noastră, veni picolita și-l bătu pe umăr pe Grig.

— Vă caută cineva în hol.

— O fi negustorul de unde? — Da, chiar e el.

Și fata-și dădu în continuare de lucru umplîndu-ne paharele, îndelungă vreme, cu mișcări încete, doar, doar va observa și blondul și va bea. Dar blondul nu se atinsese de pahar. Se închisese în el și fredona melodia aceea nouă a orchestrei, care pentru noi toți avea o rezonanță tristă pentru că o auzisem pentru prima oară în seara aceea. Fata se-ntristă și, pe obrazul ei de bebeluș care distona coafura aceea pretențioasă, îi apără o cută. Apoi tresări. Masa răsună. Grig venise și lovea în ea cu mîchea a vreo șase cutii de momeală.

— Sînteți geniali!... Am să vă fin mîinte toată viața. Deplasarea asta a fost într-adevăr formidabilă!... Am momeală pentru toată vara. Sînteți geniali! Știți ce bine-mi pare că am venit aici cu voi!... Domnișoară, mai desfundă o sticlă. Peștii, știți, sint ca și femeile: îi atrag imediat lucrurile străine, lucrurile din pachet. Imediat vin la momeala asta francească!... Hai, noroc! Toma, de ce nu bei, Toma? Ți-am mai spus: tu n-ai nici un motiv să fii trist!

Și deodată l-am simțit pe blond sărînd. Ca la un semnal. Și am zărit în aceeași clipă pe fața reporterului urmele roșii ale unei palme uriașe. Blondul îl trăsese doar o palmă zdrăvănită, dar nu știu cum, îl atinsese și nasul. Cu o singură mîină. Cu celalță mîină îl ținea la distanță pe Toma.

— De ce mă ții, de ce mă ții?... întreba Toma.

Blondul ridică piciorul și, cu un sut precis, răspîndi prin local cutiile cu momeală. Abia după asta, se duse la locul lui și bău tot paharul pe care i-l umpluse cu vîrf picolita.

— De ce nu m-ai lăsat? îl întreabă încă o dată Toma.

Blondul vorbea greu, nu-i prea era la îndemînă să se explice. Totuși, spuse ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși:

— Lasă; să mă descalifice pe mine; eu tot n-am cap. Ar fi fost păcat s-o păfești tu...

Apoi, l-am mai văzut pe Grig cum își stringea, printre mese și scaune, printre baterii și printre picioarele oamenilor, cutiile cu momeală. Am văzut-o pe picolita cum a venit c-un servet și a șters cu multă sărînie o picătură de singe care sarise pe reverul blondului, și am rămas liniștit să bem toată noaptea, și ne-am simțit foarte bine noi între noi, cu toate că melodia aceea nouă, pe care încă o mai cînta orchestra, avea o rezonanță atît de tristă.

într-o vară

sau - mai curînd - niciodată

Melita

„Am trecut pe-aiături și-mi era totuna” (Esenin)

Tăcerea căzuse între ei aera ca o cortină. De o parte și de cealaltă cei doi își ascultau gîndurile, propriile gînduri căci nu și le puteau ghici unul pe ale celuilalt. Femeia se rușina de indiferența pe care și-o bănuia în tot ceea ce face. Probabil însă că bărbatul interpretează simpla ei prezență acum, lîngă el, ca o aprobare tacită a dorințelor lui, ca un semn că acestea îi vor fi împlinite. Dar ei nu-i plăceau epilogurile, de orice fel ar fi fost și ele, cu siguranță, nu știa nimic despre asta. Poate că iubirea i-ar fi răsturnat principiile și i-ar fi schimbat, măcar pentru moment, gusturile. Dar cine sau ce i-ar fi putut adevări prezența iubirii? Nu, categoric, nu! Simțurile ei ar fi avizat-o. Atunci, de ce venise cu el? O coplesii mila, un sentiment meschin mai ales că-l era milă de ea, dar atît de puternic că-i venea să se mîngie singură și asta nu era cu puțință.

Își puse mîna pe mîna lui, care zăcea inertă în iarbă — ca o provocare sau numai fiindcă se simțea prea singură. Avu o senzație neplăcută de căldură umedă, își scutură palma și-o ridică pe fruntea lui și i se păru că e oarbă și-ncearcă astfel să-l ghicească pe omul de lîngă ea. I se făcu acum milă și de el fiindcă îl văzu cum tresare, încîntat în sinea lui, la aceeași atîncare perfidă.

Femeia făcuse o spărtură în cortina aceea și-si strecură pe acolo privirea de o curiozitate rece și rea. — Ai mințile reci, spuse el, probabil ca să-și motiveze gestul. Căci îi luase mîna între palmele lui și-o stringea fără putere, cu o emoție ascunsă atît de adînc în el, din obiceiul de-a se ascunde mereu, încît i-ar fi trebuit prea mult timp ca să și-o descopere și s-o dea la iveală.

Răceala femeii sui de la mîini în tot trupul și se scutură ca de un fior. Iar bărbatul se miră cu o prefăcătorie naivă: „Ți-e frig?” și asta fu motivarea pentru un alt gest pe care-l începu. Se apropie ușor de ea și-i cuprinsă cu brațele gînechii culcîndu-și fruntea pe ei. Fruntea lui frîga și femeia avu, în contrast cu starea ei ternă, sentimentul că trăiește o dragoste în cadru cosmic, unde totul i se părea că poate fi rece și fierbînte, aprins și înghețat totodată fără ca, celui antrenat în acest joc periculos de temperaturi, să i se împlinte ceva.

Furată de gîndurile ei se sperie cînd bărbatul tresări și-și corectă ținuta afîșînd oșentativ indiferența. Trece atunci prin fata lor un băiat în căutarea unui loc liniștit de unde să-și arunce undița. Femeia începu să ridă, hohotînd șilăii, fără control, fără putere de stăpînire. Simțea cum risul acesta este grozav de trist și știa că tristetea e cu atît mai grea cu cît risul e mai nepotolît și-l vedea pe bărbat agitat, fîșînd ca un ziar desfăcut într-un vîrtej și astea-i

alimentau risul care se stîngea clipă ca să se aprindă apoi mai învîlmășit și trist.

În cele din urmă, bărbatul interveni: o privire străină, distanță cobori din ochii tăioși pe buzele subțiri și apoi în mințile nervoase.

Bărbatul își aprinsese o țigară. Se retrase cu falsă demnitate în el în timp ce femeia își spunea că iubirea n-ar trebui să fie niciodată vinovată. Își aminti de iubirea ei, vechea ei iubire, poate deșănțată dar sinceră, mărturisită cu sărutări sub toate felinarele cu neon ale orașului. Existau totuși certitudini.

Apa plescăia la picioarele lor vulgar și strălucirea soarelui fărîmițată pe luciul ei nu estompa, măcar, această notă.

Femeia luă un bulgăre de tîrîină și lovi apa cu sete, ca pe un dusman.

— Ce țî-a venit? întreabă bărbatul de undeva, de sus, de foarte departe. Și nu era în glasul lui nici pic de curiozitate, de dușios, nici un strop de durere.

„Imbecil”, gîndi femeia brutal și-ar fi vrut să-l calce în picioare, să-l strîvească, ar fi vrut să facă și să spună ceva cît mai urît, să-l dezguste, să-l determine s-o urască. Măcar s-o urască...

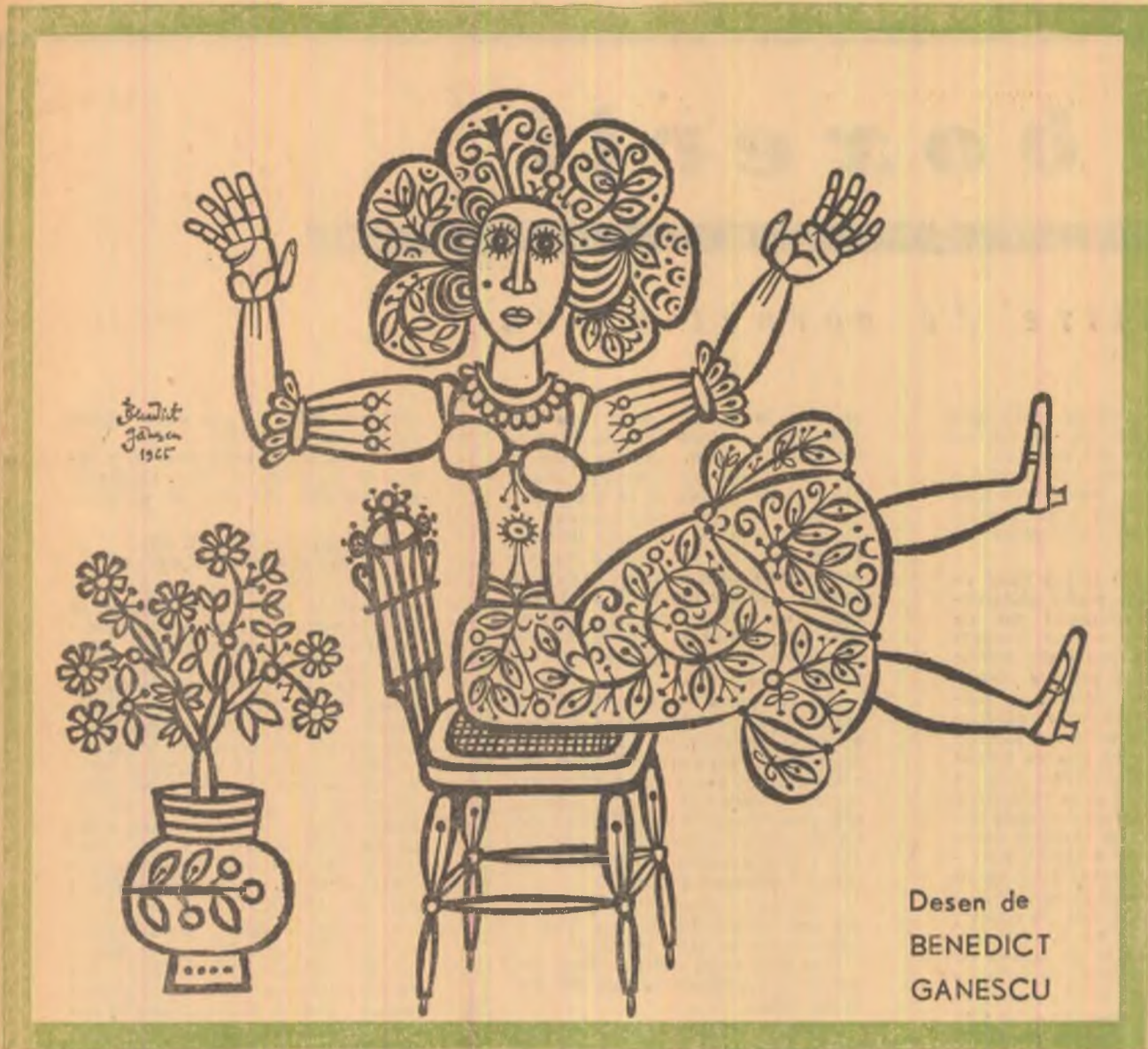
Soarele pătrunsese în colțisorul lor de umbră și cortina de tăcere se aprinsese dintr-o dată iar între ei rămase un mic pumn de cenușă.

ANA BARBU

VLADIMIR ȘETRAN: ȚĂRÂNCĂ DIN OLTEANIA

Desen de
BENEDICT
GANESCU

mapamond de IOAN GRIGORESCU

OLIWA

Ingerii Oliwei n-au vrut să trîmbieze din trompetele lor aurite, atunci cînd Führerul celui de-al III-lea Reich a pătruns cu suita crucilor lui încîrligite, în catedrala albă. Pur și simplu, organistul n-a mai putut fi găsit. Unul din ofițerii camarilei l-a suplinisit sub treptele clăpodel de fildeș și atunci Marșul nupțial de Wagner a răsunat plăcut auzgustelor urechi, ca un imn fascinat.

Doisprezece oameni invirtuau în podul catedralei roata foalelor care împingea o adevărată vijelie în flutierele celei mai mari orgi din lume. Peisajul roccoco al orgii înveșmîntată în lemn sculptat s-a animat ca atîns de o baghetă vrăjită, îngerii și-au îndalt trîmbițele strălucitoare, surii de aur au început să-și învîrtă discurile, ramurile de mîșină s-au înfiorat, năvala sunetelor părea să anunte apropierea carului înaripat al Sfîntului Eremia... Și inima fîhrerului a tresătat emoționat.

Aici, în catedrala gotică unde își dorm somnul de veci împărații Pomeraniei, Wolff a jurat să se cunune. Era aproape intineric, căci vitraliile scumpe fuseseră scoase și ascunse de blestemeții de polonezi iar ferestrele zidite. Ere frig și umbră dar fîhrerului îi plăcea umbra, iar giganțica orgă fîrîrită cu un sfert de mileniu în urmă nu fusese demontată și rămăsese să-și miște îngerii negri în semiobscuritatea catedralei pustii.

Da, aici avea să se cunune, sau la Cracovia, sub altarul lui Vitt Swosz, transilvăneanul, sau mai bine avea să aducă altarul la Oliwa ori să ducă la Cracovia pentru a le avea la îndemîni, împreunate, la adevăratul triumf al Amfilitei. Dar s-a cununat într-un bunker de beton armat, fără orgă și altar, sub privirea tristă, îngăduitoare, plînsă, a cînelui său care avea să moară de cianură înainte ca stăpînul său să-l imunde, stropindu-se în același timp cu benzină și dîndu-și foc...

Organistul care n-a vrut să cînte la intrarea lui în catedrală a murit în lagărul de la Stuthoff, lîngă Gdansk, cu toate că i se dăduse munca relativ ușoară de capel-maistru în orchestra care însoțea cu marșurile ei suplicile lagărului...

Legenda spune că, prin 1790, cînd a fost fîrîrită orga de la Oliwa, creatorul ei, un călugăr din ordinul cistercienilor, a fost răpus o criză cardiacă în momentul supremei bucurii cînd giganțicul instrument cu îngerii lui mișcători a scos primul acord...

GHEARA

La umbra turnurilor gotice ale catedralei Tyn din Praga, într-o veche casă ovreiască, sprijinită de zidurile bisericii creștinești a venit pe lume Franz Kafka.

Print-un capriciu neexplicat, zidarul medieval care clădise casa străbunilor lui Kafka, făcuse o fereastră spre interiorul bisericii catolice și, din spatele ei, ochii mari, nedumeriți ai copilului învîțat să respecte sabatul, urmăreau ritualul liturghiilor catolice desfășurat sub vitraliile multicolore ce vărgau cu roșul și cu albastrul lor brojele crucii pe care era înțuit răsîgnutul. Absurdul aici a început, în cadrul acestei fereștrici deschise în pînecul bisericii cu ziduri negre, spre latineasca evanghelie creștinești, spre lupta dintre erezie și bigotism.

O mină putredă — schelet hidos spînzurat de un lanț ruginit, hîrcă neagră-verzucă, fosforescentă în noaptele — atîrnă din plafonul bisericii Sf. Iacob clătîindu-se amenințător la suflarea vîntului, ca și cînd ar vrea să apuce și să sugrume nevîzutul. E mina unui răufăcător întîns spre coroana de aur și rubine de pe fruntea Precurarei, mină relează de totaganul unui av mediu care știe să-și apere avuția și dreptul certului atît de binefăcător pentru slujitorii lui de pe pămînt.

Cum să nu înnebunesc privind-o? Coroana de aur și rubine rămînea intactă sub gestul spaimii, strălucind dincolo de umbra ghiarei chircite...

Cum să te smulgi din imperiul lui Kafka, să ieși dintr-zidurile lui cenușii, locale de ploaia vîntă în aerul binefăcător al libertății?

RAFTLESIA

Raftlesia e o bucată de carne sîngerie duhînd a cadavrul, ca o halcă de vită proaspăt jupuită, în jurul căreia zumzăie muștele părăose ale trapicelor. Așa cum a vezi căzută în poala junglei, pare o pulpă de căprioară slăbită de giganții pădurii virgine și părăsită în calea oamenilor de răpitoarele prea fricoase ori prea săltațe pentru a ști-o mai apăra. Și totuși, Raftlesia e o floare. O floare perfidă, carne vegetală, sîngerie, mîncătoare de insecte, perfect adaptată menirii ei ce pare atît de potrivnică naturii.

O carnivora care scoate din sîngele supt sinteza clorofilei atît de necesară pentru a respira și a se numi plantă. O privesc cu repulsiie și teamă, așa cum zace trîntită împudic în iarba crudă, pe pămîntul muștor al rezervației din Bogor, ocălită de broaștele „rama” ca o capcană scirboasă, dar invadată de muștele lacomе ca un cadavru abia atins de putrefacție.

Și nu știu de ce îmi vine dintr-o dată în minte tocmai aici, în Indonezia, Jay, prietenul meu americanul, care avea un El Greco păstrat în casa de bani, și pe pervazul biroului său din Five Avenue o duzină de glaste cu flori carnivore, în corolele cărora presăra zilnic cîteva insecte amorfite, procurate de la un crescător de mușie și de viermi pentru pescuit din Bronx...

meridiane

nicos pappas

Prezență activă a literaturii neogrecești, din anul debutului, 1931, și pînă în zilele noastre, Nicos Pappas este unul dintre poeții reprezentativi ai acestei epoci. Între cele două războaie mondiale activitatea poetului se concretizează mai ales în articole privind poezia și orientarea ei. Din punct de vedere estetic el aparține generației rezistenței, fizionomia sa poetică configurîndu-se mai ales în această perioadă a ocupației și a mișcării naționale. Acum apar și cele două prime volume ale sale „Cu sînge nevinovat” (1945) și „Noaptea celor patru ani” (1946), dominate de un cald umanism și îndrăzneală lirică. Cu „Poveștile somnambulului” (1948) și „Juracul unui barbar” (1950) Nicos Pappas a trecut la forme mai sintetice influența formei poetice maiokovskiene facilitîndu-i un climat mai propice de exprimare. „Trandafirul eroic” (1965) e o întoarcere spre copilărie, exultă nostalgia paradisului pierdut, în ansamblul literaturii grecești creația lui Nicos Pappas nu este numai o izbîndă a expresiei poetice ci și un autentic document de viață contemporană.

GHEORGHIOS SARANTIS (din studiul publicat în revista „AVGHI” nr. din 23.1.1966)

trandafirul eroic

„Grecii au luptat zece ani cu Troienii...”

În cartea aceea de liceu, la pagina treizeci și doi, mai stău și astăzi trandafirul și încă luptă cu Troienii...

noapte bună

— fragment —

Noapte bună. Acei pe care-i căutam nu-i găsim niciodată. Acei care ne spun noapte bună ca niște străini trec și gîndesc la restituirea darului rostit. Sărmane Eminescu! Zeii se ceartă cu icoane epice, într-un spațiu pe care îl deschide natura și epoca fără să se vadă dinții minioși pe care oamenii îi ascund în surisuri elegante. Noapte bună. În fiecare seară cel de vis-à-vis pleacă din birou și stinge lumina în capitala neomenoasă care și-i face pe oameni dușmani. Noapte bună. Cite zile te înarmezi cu această fîcîrică a ta? Și trebuie să treacă luni fără să vezi doi ochi ce au comoră ta închisă în foarte neagra lor culoare. Noapte bună. Nu știi dacă și-o spune un dușman, dacă este acel ce în lume a strîns puțină miere din amărăciunea cuvintelor tale. Nu știi de cite ori o să și-o spună această frază care stinge multe lumini și aprinde din încărcătura bulevardelor din zece etaje care au închis sufletul în pereții fără de milă pentru sentimentele tale și ale altora. Nu știi. Ascultă. Noaptea bună n-o ai ca pe un tovarăș

cîntece trecătoare

Zburară cîntecele, douăzeci și două, ca niște păsări grăbite pe cînd moartea și viața se învingeau în mine. Bătura toate douăzeci și două în piepturile mele, să deschidă, făcînd volute, douăzeci și două, deasupra de visarea ce-o avui și mi-au lăsat un suflet de însetare plin și de umire. Trecură toate, douăzeci și două... Mai înainte de-a veni, sau de-a pleca, erau cu miile, dar armonia lor n-o voi mai ști.

În românește de VICTORIA ANA TAUȘAN și OLGA CICANCI

„meriță tinerii acest portret stupid?”

Sub acest titlu, Leo Sauvage a publicat în Figura (din 8 martie e.c.) un articol în care arată că tinerețel american ar trebui să se îndrepteze de modul în care noua generație e prezentată pe Broadway în recențele lucrărilor dramatice șocant trapan-te, originale și semnificative.

Stagiunea a fost deschisă cu piesa Generația, în care „tinerii lui reprezentanți printr-un cuplu de „duicii iluminati” a căror întregă „mentalitate nouă” se reduce la o singură idee fixă: tîndra să nască fără ajutor medical, asistată doar de soțul ei. Piesa n-a supraviețuit, dar conținutul să facă alți pe Broadway numai pentru că „bătrînii” sînt reprezentați prin Henry Fonda.

— Unde este papă? de William Inge — considerat unul dintre cei mai de seamă autori dramatici de azi — prezintă doi bieți tineri imbecili care, deși se iubesc, decid să divorțeze și, cînd ea va naște, să-și abandoneze copilul — din pricină că, îngăduind clișeei prost rumegete din psihanaliză, își pădă, de fapt „nu sînt la înălțimea sarcinii”. Cît despre vechea generație, ea e reprezentată, în piesa lui Inge, de un bătrîn cel-batar homosexual și o bătrînă burgheză cu pălăria bleu-cînt, care nu pricepe nimic din ce se petrece în jurul ei.

Intr-adevăr, stupid teatru, stupidă tinerețe!

mozaic

scandal la „comedia franceză”

În sfîrșit, Eugen Ionescu a fost jurat la Comedia Franceză.

Copleșit de trac, autorul n-a avut curaj să asiste la premieră. A stat timp de trei ore într-un foaier al teatrului, ca „regele” său cînd i se numără ultimele minute de viață. Robert Hirsch, steaua „naționalului” parizian, înflat de hulațiile spectatorilor care îl întreprăseau mereu („La balamuc!... Porcările!... Blastemie!... Scuțați!... Terminați o dată!... dați-ne banii înapoi!...”) a rețezat replica și a uriat spre sală cuvîntul francez făcut celebru de Cambronne.

— Fii politicos, domnule! s-a burzuit un spectator.

— Cînd o să știți și mola ce e ala talent! a țipat Hirsch, pierzînd în lîul replicelor.

„Spectatorii de marș seara” — a dădă abonajii teatrului — în costume de gală, ascultaseră liniștii liradele, pînă în clipa în care doi clovni închiși ca țările în cușcă au trebuit să recite „Tatăl nostru” ca să li se dea supt. Atunci a început hărămălia. „E un scandal”, făcînd un domn din primul rând, țîbînd cu bastonul în poda. Actorul Michel Etchevery, netuburat, își debitează zai departe rolul: „Nu-i dect primul episod, mai sînt 29 de același fel!”. După cum rețeză presa franceză, a fost un scandal aproape ca la „bătălia lui Hernani”: hudiuleli, invitații de teatru „pleacă, dacă nu vă place!”, cîncezînd de persoane părăsesc sala.

De atunci încoace, reprezentările cu Setex și foama deșăug într-o lîniște relativă. Spectatorii nemulțumiți se retrag, mai mult sau mai puțin discret, artiștii au mai scurțat replicele și i-au dat piesei un ritm mai viu.

Iar Ionescu, după ce primele emoții s-au spulberat, comentază malioș: „A fost cea mai bună popularizare care mi se putea face... De fapt, abonajii n-au de ce să se certă banii înapoi, ei trebuie să vadă spectacolele pe care le oferă teatrul și la care s-au abonat. Cei alții, mă rog...”

falsa tragedie a limbajului

Descoperindu-și imperfecțiile, omul a descoperit tragedia. Tentativa de recuperare a distanței care există între om și realitatea ambientată, probă în care victoria consistă în a fi învins, așa cum o definește A. Robe-Grillet, tragedia se prezintă totuși ca o virtualitate, o prezență posibilă, în sfîrșit, un adevăr parțial asupra omului.

Dacă vom înțeli reprezentări ale unui destin tragic acum două milenii, nenorocirile limbajului constituie o descoperire destul de recentă. Ea aparține secolului nostru și o vom înțeli într-o primă formulare la Bergson. Lupul nu poate face o distincție între un miel și o capră, scria filozoful, dar omul poate face una între o capră și o capră. Dacă omul ar senza direct realitatea, obiectele ei, iar mai fi nevoite de artă și nici de limbaj. „Un vîl subtil s-a așezat între om și natură și chiar între om și propria lui conștiință”. „Prin limbaj ne depărțăm și mai mult de real, căci cuvintele desemnează generalul. Ele se introduc între obiecte și noi, le maschează forma, înlocuindu-o cu propria lui formă. Ne mișcăm într-un cîmp închis de simboluri și generalități în care forța noastră se măsoară cu alte forțe, trăim într-o zonă exterioră și lucrurilor și nouă însuși”.

Dar nostalgia contactului nemijlocit cu realitatea care făcea pe un Anatole France să-și dorească un minut măcar, ochii cu multe fațete ai unei muște, își pierde treptat adevărul. Noii teoreticienii, pornind de la aceleași premise puse de maestru, se arată a fi mult mai rafinați în speculația condiției tragice a omului și mai ales, fără nostalgiilor și fără iluzii.

Fenomene aproape naturale, cu o anumită limită materială dar și cu o relativă stabilitate semantică, un cuvînt nu a putea lămuri însă realitatea, nu se va putea suprapune mișcării. „Cuvîntul, scrie Maurice Blanchot în „La literature et le droit à la mort” îmi dă ființă, dar el mă privează de ființă. El e esența acestei ființe, neantul ei, ceea ce rămîne din el cînd s-a pierdut ființa, s-ar zice, singurul fapt care nu există. Din acest punct de vedere, a vorbi e un dat straniu. Hegel a scris: primul act prin care Adam s-a dovedit stăpîn al animalelor, a fost impunerea unui nume, alfel spus cînd s-a aneantizat în existența lor... Dumnezeu a creat ființele dar omul le-a dus la aneantizare”.

Dar, trecînd peste metaforă, Blanchot precizează că limbajul nu ucide fără îndoielă pe nimeni: „Or, cînd eu pronunț această femeie moartea reală este anunțată și deja prezentă în limbajul meu: limbajul meu vrea să spună că aceasta de aici, care este aici, acum, poate fi deștată de ea însăși, sustrasă existenței sale și prezenței sale și aruncată deodată într-un neant al existenței și prezenței: limbajul meu care semnalizează esențial posibilitatea acestei distrugerii, este în orice moment o aluzie directă la un alt eveniment... Este, așadar, foarte exact a spune, cînd eu vorbesc: moartea vorbește cu mine. Cuvîntul meu e avertismentul că moartea există, în acest moment chiar, scapătă la lunge, că între mine care vorbesc și ființa pe care o interpretez ea s-a strecurat brusc: ea este între noi ca o distanță care ne separă dar această distanță este de asemenea ceea ce ne împiedică să fim separați cînd în ea se află condiția întregii înțelegeri. Singură, moartea ne permite așadar de a simți ceea ce vrem să ajungem, ea este în cuvinte, singura posibilitate a sensului lor. Fără moarte, totul se confundă în absurd și neant”.

Care vor fi consecințele acestor speculații? În primul rând ceea dă puterea de a vorbi este legată de asemenea de absența propriei ființe. A te numi este așa și cum ai pronunța propriul cîntec. În al doilea rând, conșterea a vorbitului a fost teoretizată încă între cele două răz-

boaie mondiale, bunăoară de St. Chace în The Tyranny of Words și dusă pînă la consecințele ei ultime, aproape izibile. Există, după Chace, neîntelegeri, pentru că există cuvinte abstracte care au altă semnificație pentru fiecare vorbitor. „Capitalismul”, „principiile”, sînt creale în mintea noastră, cu ajutorul limbajului și materializate tot cu ajutorul limbajului. Nici cel mai puternic microscop nu le poate distinge. Așadar, chiar și conflictele sociale și politice se datoresc tot faptului că diferiții indivizi înțeleg diferit aceleași cuvinte.

Dar care este atunci esența și rațiunea limbajului, ce poate și către ce ar trebui el orientat? Același Maurice Blanchot, face o asociație între actualitatea creației în sens biblic și actual vorbiri: „Limbajul în însepe dect cu golul, nici o plenitudine, nici o certitudine nu vorbește... Negajia e legată de limbaj, la punctul de plecare eu nu vorbesc pentru a spune vreun lucru, dar este un nimic care vrea să vorbească, nimic nu vorbește, nimicul găsește ființa sa în cuvînt și ființa cuvîntului e nimicul”. Și, încheie el, „Dacă lucrurile nu vorbesc dect spunînd despre ele însele, însele, însele, el bine, a nu spune nimic, iață singura speranță de a spune totul”.

Și, bineînțeles, mulți scriitori absurzi și neabsurzi apăsuni au început atunci a se perfecționa în a nu spune nimic și a teoretiza ei însăși tragedia nimicului. „Între-o lume care și-a pierdut înțelesul, limbajul devine și el un biziit fără înțeles” a scris și Martin Eslin, Nereusînd să spună exact ceea, artizatul tebuie să interzică vorbitorului ceea ce în mod firesc el ar vrea să spună, ba chiar să le facă să exprime ceea ce ele acoperă de obicei: incertitudinea, contradicția, inșezabilitatea. Și un Beckett, Claude Simon, Robert Pinget, Eug. Ionescu, Arno Schmidt și alții alții, pornind de la esecul relației cu limbajul, vor trece la desfigurarea sau distrugerea lui. De vreme ce este imperfect de ce nu l-am face prin urmare și mai imperfect? Mai mult, distrugerea comunicării, drumul cîvintului către propriul său vid apare uneori ca singura orientare posibilă.

Care e adevărul în ceea ce privește comunicarea prin limbaj, pe care paradoxal unii artiști îl folosesc totuși pentru a-și expune opinii asupra ineficienței limbajului, nu e greu de observat. Așa cum arătăm încă de la început, o tragedie este o absolutizare a unui adevăr parțial asupra omului. Realitatea însăși nu poate fi nici tragică, așa cum nu poate fi nici comică: ea devine astfel atunci cînd e privită de individul imperfect ale cărei imperfecțiuni sînt marcate prin contextul în care acționează. Pornind de la acest raționament, vom avea deci o tragedie a limbajului datorită imperfecțiunilor limbajului: pornind de la același raționament vom putea vorbi de o tragedie a mirosului, a auzului sau de una a epidermei.

Un cuvînt e un fenomen natural, care prin uzaj devine și mai natural. Sema și semnificație, el nu există totuși numai prin el însuși, ci numai într-o distribuție oarecare prin care se definește și pe care o definește. Trecînd peste faptul că limbajul, în procesul muncii bunăoară, nu remarcăz niciodată incomunicabilul, vom sugera faptul că fără cuvinte cu mai multe sensuri, fără posibilitatea de a obține sensuri prin distribuția variabilă a cuvintelor n-ar mai exista literatură.

Fără îndoială că „limbajul literar” nu este în aceeași măsură comandat de utilitate ca cel neliterar. Mai mult, el devine mai eficient în raport cu marja care se lasă între cuvînt și semnificația sa imediată, marjă prin care se introduce imaginea cititorului, iar cuvîntul evadînd din real, atuncă spre ceea ce numim infabulul literaturii.

Tragedia limbajului va proveni deci într-o mare măsură și din această confuzie a limbajului practic, cu cel literar. Poeții scria Jean-Paul Sartre, sînt oamenii care refuză să utilizeze limbajul, limbajul poetic întemeindu-se pe ruinele prozei. „Ei visează să nu numească lumea și, prin aceasta, ei nu numesc nimic din tot, căci lumea implică sacrificiul perpetuu al numelui obiectului numit sau, pentru a vorbi ca Hegel, numele se reveală ca inesențial în fața lucrului care este esențial”. Dar, oricît de frumos ar fi spus lucrul acesta, orice cititor va observa paradoxul că literatura desemnează realul și aceasta prin numirea obiectelor în aceeași măsură cu alegerea cuvintelor în prestigia virtualității semantice.

Este evident, de asemenea, că ceea ce se realizează prin noile metode de scriere, mai ales cu noul roman, nu reprezintă de fapt o distrugere a limbajului, ci lărgirea comunicării literare și de limbaj, propunerea unor noi convenții, care nu au decumdată dect dezavantuaj noutății și insolitului, adică înțelegerea lor de către un număr redus de receptori, Claude Simon, bunăoară în La Route de Flandre, suprîmă punctualia sau își plasează punctul în mijlocul unei fraze. Apar fraze care se întînd pe pagini întregi ca la Proust, Faulkner sau Joyce; și toate acestea numai ca tentative de adecvare a limbajului la imaginea dezastrului unui război și a realității labirintice. Nici încercarea de transcriere a unui flux verbal incoerent nu poate fi considerată ca un efort de distrugere a limbajului, chiar cînd literatură e făcută de însuși autorul operii. Procedul a fost în aceeași măsură întreprins de Beckett ce și de Caragiale care-l acordă însă o funcție satirică.

În sfîrșit, orice cuvînt este un șablon, un clișeu, fiind de fapt o generalizare. Comunicarea normală utilizează cuvîntul în sensul său stereotip, nu estetic, pen-

tru că valoarea unui mesaj normal e determinată de cantitatea de informație oferită în raport cu volumul lexical, iar inteligibilitatea lui de utilizarea cuvintelor cu sensul lor fundamental. În epoca actuală rolul clișeului, al formulei stereotipe a crescut imens. Comunicarea în știință, în activitatea practică, nu se mai poate face fără clișee. Să se renunțe la ele ar fi o imensă greșală, dacă nu o imposibilitate. Dacă înainte, cunoașterea realității se făcea în mare parte intuitiv, prin cunoașterea obiectului, astăzi ea se realizează mai mult prin limbaj. Gradul de abstractizare al limbajului este incontestabil mai mare astăzi dect oricînd.

Transformarea limbajului în formulă-șablon care și-au pierdut orice semnificație din punct de vedere poetic, incapabile de a transmite un conținut concret, pare să desemnă tocmai rostul pentru care a fost creat. Realitatea este că incomunicabilul apare numai în măsura în care anumite formule stereotipe își pierd conținutul depășindu-și uzajul în alte spații ale activității umane.

Dar din acest punct, problema privește sociologia, căci ea se referă la despersonalizarea individului nereizistent la o civilizatie contrară condiției sale. Nimeni nu este mai conventional, dect tinicul lui Racine, dar nimeni pînă astăzi nu a vorbit de o tragedie a limbajului sau de o funcționalitate satirică la Racine.

În realitate, nimeni n-a fost martorul vreunei tragedii reale datorate limbajului. S-au declanșat războaie pornind de la guturaiul unui rege, dar nu și din cauza limbajului. Și după cum nu e importantă moartea ci viața, nu e importantă existința improprietății ale cuvîntului ci faptul că avem șansa limbajului.

octavian goga

DICTIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ

al. dutiliu zamfirescu

goga și eminescu

După Eminescu și Coșbuc care, cu excepția unor spirite dogmatice și pedante, precum Grama sau Lazu, au intrunit repede sufragiul unanim, cel mai popular poet în pragul secolului nostru a fost indiscutabil Octavian Goga. Poezia parnasiană, neoromantică sau preromantică, simbolistă a lui Macedonski, dezvoltată paralel, nu fără admiratori fanatici în epocă era totuși sortită unei recunoașteri tardive, aceea a lui Goga, expresie a celor două tendințe fundamentale ale momentului 1900, tendința națională și socială, trebuia să aibă răsunet imediat.

Colaborator statornic al revistelor ardelene (Familia, Tribuna, Tribuna Hierară și îndeosebi Luceafărul), Goga nu este sămănătorist în înțelesul strict al cuvântului (abia o singură poezie, Cântăreților de la oraș, i-a apărut în Sămănătorul din 3 octombrie 1904, fiind reprodușă îndată și în Luceafărul), dacă însă prin sămănătorism înțelegem o nouă etapă a romantismului românesc cu rădăcini în ideologia eminesciană și chiar preeminesciană, mergând până la curentul istoric-popular de la Dacia literară, atunci Goga, poet omantico protestatar și mesianic, este sămănătorist, cu nota specifică pe care ardeleni (Coșbuc, Iosif, Chendi și alții) o imprimau revistei Sămănătorul. Găsim, de altfel, în poezia lui Goga, afară de tendințele pozitive fundamentale ale curentului sămănătorist, și limitările sale, din care unele, precum ideea de dezrădăcinare, mai pot fi încă reconsiderate.

În Istoria literaturii române, G. Călinescu a intuit esența inefabilă a

poeziei lui Octavian Goga și înrudită ei sub acest raport cu Eminescu: „Si Eminescu și Goga cântă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată de popor străvechi, îmbătrinit în experiența crudă a vieții, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului. De aceea poezia lui Goga este greu de comentat, fiind cu mult deasupra goalelor cuvinte, de un farmec atât de straniu și zguduit. După Eminescu și Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulțimii, poet național totdeodată și pur ca și Eminescu.”

Înrubirea lui Eminescu, fie și „prin contradicție”, a recunoscut-o Goga însuși în ale sale **Fragmente autobiografice**. Dorința lui, apărută în **Luceafărul** din 18 septembrie 1902, apoi în volumul de **Poezii** din 1905, pornește într-adevăr dintr-o concepție intructivă diferită de aceea din **Dorința** lui Eminescu, opținând pentru un ideal de fericire casnic, domestic și etic, după nupții, în vreme ce la Eminescu avem doar un „vis” de fericire a perechii solitare, în faza nupțială. Dar iată o altă poezie, publicată la distanță de nici un an, **De-o să mor**, tipic eminesciană, aproape o parafrază a **Mai am un singur dor**, apăsând asupra noțiunii populare de nenoroc, așa de frecventă în liederurile lui Eminescu și care are un conținut inanalizabil: „De-oi muri la primăvară, / Să mă plîngeți tu și mama; / Amîndouă să mă plîngeți / Și să vă cer-niți năframa. / Nimeni altul nu jalească / Răposata voastră fală, / Și

vă rog, cu îngroparea / Nu vă faceți cheltuială... / Să-l chemați pe popa Naie / Să-mi citească din scriptură, / Și să spună cuvîntare / C-am fost om cu-nvățătură, / Dar că m-am născut, pe semne, / Într-o zodie ciudată, / De m-a bătut nenorocul / De pe lumea asta toată.”

În cîtecele lui Octavian Goga din **Poezii**, **Ne cheamă pămîntul**, **Din umbra zidurilor**, sint evidente accentele eminesciene, mai ales în comunicarea acelor reproșuri, regrete, melancolii, tristeți cauzate de dragoste: „Fată mare, fată mare, / Că-lătoare printre stele, / Vin la tine-n miez de noapte / Toate visurile mele”; „Nu-i vina ta... Așa e scri-sul / Nemilostiva lege-a firii, / Și rătăcit otrăvit al brumii / Omoară toamna trandafirii”; „De ni se-nrucișează drumul, / Îndurați noi ne zimbim... / Nu-ți par și zimbetele noastre / Ca două flori din țintirim?”; „Vin” sub plopul măturii / Viselor de astă-vară, / Să-l vezi frînt de vijelie / Cum își cernă frunza rară”; „Vis răzlet de-odinioară, / Unde sunteți, ochi căprui?”; „Acum uitarea mi-e pe drum / Și-o lume ne desparte...”; „De ce ai grija să-mi mai porți, / Cînd dragostea ta face...”; „Ursita unei zodii rele / Din nou în cale mi te poartă, / Tu, moartea visurilor mele, / Frumoasa mea iubire moartă.”

Afară de aceste versuri în care tehnica însăși e eminesciană, se mai pot cita cîteva imagini direct împrumutate din Eminescu, ca aceea a inimii „biserică veche-n ruină” (**Esti singură**), a tărăgănatului „cînt de clerici” (**La moarte**), a porții care pare că „s-a fost deschis”, „printr-nouii negri” (**Blestem**), a murgului „cu flori de tei” (**Moștenire**), a „nenorocului” ce pîndește din umbră (**O clipă**), a fecioarei adormite „pe pinza chinuții” („de-a lipselor otravă” (**O rază**)).

Scrisă cu ocazia primei căsătorii, în 1906, poezia **O rază** reaminteste

În această casă, a preotului Iosif din Rășinari, s-a născut în urmă cu 85 de ani poetul Octavian Goga

desigur figura serei poetului, Victoria Goga, care, în **Dăscălița**, înfloreste ațița fetelor din sat, dar duce și la **Viața** lui Eminescu, publicată încă din 1889 în **Fîntîna Blanduziei** și răspîndită de ediția Șaraga din 1893, unde apare în fruntea volumului. Se știe că tema eminesciană se înrudește cu **Cîntecul cămășii** (**The Song of the Shirt**) de Thomas Hood, tradus în **Contemporanul** din 16 august 1883 de Const. Mille (poezia lui Eminescu datează însă din 1879). Este mai mult ca sigur că Goga cunoștea poezia engleză, de vreme ce prin-

tre poemele sale postume (**Din larg**) figurează și un fragment intitulat **Cîntecul cămășii** („Am fost țesută la război, în tindă, / Și m-a cusut încet o fată mare, / M-a înflorit la mîncei cu mătasă / Și mîna ei a izbutit să prindă / În arabescuri fine și barbare / Toat-asteptarea dulce de mireasă...”) Motivul e tratat personal. Tolerată de ciocoi, țărănilor sărăci, cămașa a asaltat tranșeele dușmane la Mărășești, acoperindu-se de glorie.

AL. PIRU

arta portretului

Ca aproape toți scriitorii de peste muniți, Goga era preocupat să ofere materiale pentru ceea ce numea el „tribunalul viitorului”. De aici o serie de evocări și portrete ale unor precursori și lupțori din trecut pentru unitatea națională și ale unor scriitori și prieteni pe care i-a cunoscut și admirat.

Cele mai rezistente dintre aceste portrete — atât din punct de vedere ideologic cit și literar — sînt acelea ale unor personalități ancorate adînc în munca de atelier: Caragiale și Vlaicu.

În evocarea lui Caragiale, Goga nu procedează didactic, după canoanele retoricii sau după modelele oferite de marii portrețiști. El surprinde personajul pe scena vieții. Pe nesimțite, printre grațiile încheșorii din Seghedin (unde îl vizitase Caragiale), personalitatea lui nenea Iancu se definește ca om, ca artist, ca fubit de paradexe și anecdote.

Metoda era de a-l lăsa pe nenea Iancu să vorbească, desprins de orice canoane. Și Goga, scriitorul cu verb involburat, profund, se estompează, lasă locul personajului, a cărui forță expresivă se situează la polul opus, constă în autenticitate, în oralitate, în dramatism. Această capacitate de transpunere a unui alt stil, dovedește polivalența artistică a scriitorului și justifică regretul unui critic literar dintre cele două războaie mondiale care spunea că Goga a ajuns spre paguba literelor românești — ministrul.

Iată-l pe Caragiale perorînd contra prostiei:

„...Toată viața n-am putut să sufăr prostia. Săracu de mine, mă băete, cînd văd cîte un prost mă doare. Zău, am dureri fizice. Mă ia cu rece, aici la creștet!”

Conversația alunecă pe nesimțite la proiectele de viitor ale maestrului, la concepția lui artistică. Caragiale abordează problemele majore ale creației pe același ton, în care patosul se amestecă cu bonomia:

„...Ca în toate și în literatură — spunea Caragiale — se pretinde o cinste profesională un prestigiu de atelier... Ce crezi tu, în cîte ape n-am scaldat eu Hanul lui Minjoală? Ce să mai vorbesc de melodia frazei, de ferecătura, de ritmul vorbelor! Iată numai inter-puncția. Cîți nu înțeleg că inter-puncția e gesticularea gândirii. Vezi,

pe mine mă frămîntă asta, mă rod. Nu se poate artă fără migăleală. Cu vremea îți cresc tot mai mult scrupulele de conștiință. Dacă o fi să îmbătrînesc, știți cum să-mi ziceți? Să-mi ziceți Moș Virgula!”

Portretul e realizat în cea mai mare parte prin elementele caracteristice ale personalității: conversația intimă, scîpătoare, plină de neprevăzut. Căci, precizează Goga, „Cine a avut norocul să-l asculte pe Caragiale vorbind un șert de ceas oriunde, la o adunare a negustorilor, ori într-un ungher din vagonul-restaurant, n-are să uite nicodată cea mai strălucitoare iocană a inteligenței omenești din cîte a înflinit în drum”... „În clipa cînd vorbe simtea plîndind că florul creației cu misterul etern, nedeslușit”.

Coperta revistei „Luceafărul” de la Sibiu în paginile căreia Octavian Goga și-a cucerit gloria poetică.

mosfera de intimitate, la mirarea așternută de moarte, a fost realizată prin intermediul interogației retorice. Goga poruncește la proiectarea lui Caragiale peste vreme: el își exprimă certitudinea că viitorul îl va proiecta pe autorul „Scrisorii pierdute” la dimensiuni de legendă și mit.

Tehnica compozițională a acestor portrete e total diferită de aceea a discursurilor academice, sau a comemorărilor. Goga nu se lasă furat de propriul său verb, ci se subsumează nevoii de a-l pune să vorbească pe marele său prieten. Procedeul e acela al construcției literare, al adaptării la specificul personajului. Cu excepția patetismului din pasajul care evocă moartea scriitorului, am putea spune că ne găsim în fața unui raport literar realizat cu o artă deosebită, care ar putea fi intitulat „Trei ore de vorbă cu I. L. Caragiale”. Portretistul apare la început pentru a preciza cadrul întîlnirii, intervine pe parcurs cu cîte o întrebare și apare cu toate elementele caracteristice stilului său doar în final, la evocarea morții lui Caragiale, pe care o consideră „un gol în natură”, „o perturbăție cosmică”.

Cu totul diferit procedează Goga în evocarea „Drumului unui cuceritor”. Vlaicu făcea parte dintr-o altă familie de spirite. El nu crea vorbind ca nenea Iancu, ci robinde se în țăcerea muncii de atelier, „gîndacului” său. Un astfel de personaj lasă prin natura genului său sarcina evocării pe seama portretistului.

Goga procedează aici pe etape; prin succesiuni de momente și situații caracteristice. Vlaicu la studiul; Vlaicu la Bințiș, încercînd să imite sborul păsărilor; la București, în larma atelierului sau în luptă surdă cu oficialitatea; zborul și dramatica sa prăbușire. Aproape fiecare fază necesită alte mijloace compoziționale și expresive. Expresii populare în evocarea atmosferei din Bințiș, ton reportericesc în prezentarea alergăturilor de la București, a intrigilor, a nepăsării, nota admirativă față de dirigența creatoare a maistorașului, prezentarea simbolică a tentativei de trecere a Carpaților.

Portretul se realizează prin crearea atmosferei din Ardeal și București în care și-a desfășurat forța creatoare eroul și prin integrarea personajului în mediul. Un personaj care lucrează în fier și oțel a împrumutat parcă ceva din caracteristicile acestor elemente. Vlaicu nu știe să vorbească, se teme să vorbească, se teme de oameni. Iată-l

tecînd granița, alături de Goga, în drum spre București.

„În tot drumul — scrie Goga — el era cuprins de îngrijiri și cum auzea pe cei din vagon vorbind repede și fără gresuri în româneasca lor elegantă, părea tot mai dus pe gînduri.

— Eu n-o să le pot spune nimic... Să le vorbești tu. Pe mine să mă lase în pace; mie să-mi deie o tablă, o cretă și noroc bun!”

O asemenea personaj trebuia prezentat la el acasă, în atelier. El nu trăia din cuvînt, ci din lupta cu materia.

„...Dacă vrei să-l înțelegi — scrie Goga — trebuia să-l vezi în atelier. Acolo era la el acasă. În mijlocul mașinilor, în murmurul monștrilor de oțel, se strecura silueta lui svetlă în bluză albastră de uvrir și-o vedea răsînd sprinten la toate corurile. Cereța mersul roților, atîngea cîngile în căderea lor ritmică, împărțea ordine. Pupilele neastîmpărate îi strălucneau ca doi licurici și toată figura lui prima o lumină nouă. Simțea parcă plîndînd împrejur ceva din voința creatoare, un vîl diafan împletit din lumini și umbre, ceva din misterul geniului în luptă cu materia. Cînd apăsa un resort și se opreau toate alergările, el mă rămînea o clipă cu privirea înfrîntă în pădurea de sirme. Zimbea, apoi se apropia de mașină, îi netezea grunzul de metal cu intimitate, îi spunea glume și îi vorbea ca unei ființe vii. Într-un tirziu se întorcea spre noi și continua rîzînd: „...Mașina e mai de omenie ca omul. Mașina nu minte. Ascultă și primește porunca. Eu în oameni m-am înșelat, în mașini nicodată.”

Pagina e de neuitat. Desprins din preajma pădurilor ardelene, Vlaicu trebuia văzut în „pădurea de sirme”, „netezind grunzul de metal al mașinilor”, vorbindu-le, ca unor ființe dragi, supunîndu-le. De cîntă izolare și stingăcle „clobănească” dădea dovadă Vlaicu printre oameni și cîntă măestrită stăpînire și apropiere printre mașini...

Retorismul atît de frecvent în alte evocări e dozat aici emoțional. Credem că aceste două portrete conțin pagini de adevărată antologie, de care va trebui să se țină seama în aprecierea contribuției literare a poetului.

GABRIEL ȚEPELEA

S-a născut în 1892 la Roma, unde tatăl său, romancierul și poetul Dutiliu Zamfirescu îndeplinea funcția diplomatică. După terminarea studiilor superioare de filosofie și teologie a bogată activitate de diplomat. În anul de după Eliberare s-a dedicat studiilor literare.

După un prim volum de nuvele satirice pe cînt de miazăzi, apărut în 1946 Al. Dutiliu Zamfirescu apărea publicul dacă nu ca un mare prozator cel puțin ca un autor care avea de spus lucruri inedite. O îndelungată carieră diplomatică îl purtase pe Al. Dutiliu Zamfirescu prin diferitele straturi ale tagmei cunoscutului „în frac și joben” din România capitalistă și de pretinderea. Scriitorul pășea în memorie o faună diversă de figuri infamante, un sistem diplomatic viciat, cunoscut dinlăuntru, care adusesese țara, în urma unui șir de compromisuri în pragul catastrofelor naționale. Cariera atesta de pe atunci unele virtuți ale scriitoricești ale prozatorului, dar mai ales disponibilitatea pentru satiră energică la adresa unor personaje și con-juncturi pe care autorul le înfățișase în decursul misiunilor sale din Brazilia, Portugalia și Italia. Patru ani mai tîrziu, apare primul volum din proiectatul **Cîntecul frac și joben**, intitulat **Cîntecul frac și joben**. Povestirile reunite sub acest titlu sugerînd acel „fair tomber le max que” care făcea devisa realistilor, își propuneau să treacă pe sub furcile caudine ale virulenței satirice, o blamabilă galezie din Departamentul Treburilor din Afară sau din corpul diplomatic, personaje reale cu nume fictive, desprinsе cu greață parcă dintr-un plan traversat de diagonalele lichidității și escrocheriei, vîdi căte la rangul politic de stat. Aproape lipsit de figuri pozitive, **Cîntecul frac și joben** pare a fi scris sub zodia apăsătoare a Caragiale. Ici și colo numai, un mărunț funcționar de departament cu intenții și atitudini cunoscute (Popescu de la Frunțarii) sau un curier umil dar integru aparții neînsemnate de dinaintea, în momente de demnă lucidă lazonă, o miscomunitatea unei instituții dezonorate. În rest, o defilare de incapabili, imbecili, oportuniști, robi ai formalităților sau mai grav, gangsteri ai politicii, la nivel internațional. Povestirile reunite sub acest titlu sugerează ale oficialității românești, cu ocazia vizitelor făcute de delegații străine, elemente de recuzită teatrală, ghirlande, uniforme, faufauă, aspecto cu specific național, trucarea tranșelor, ceremonialul stupid și complicat menit să abată eventuala atenție a celor interesați, în problemele de fond. Comicul nuvelor lui Al. Dutiliu Zamfirescu, rezidă mai ales în situații, dar și în varietatea nuanțelor de dialog pe care le folosește. Personajele sale vorbesc bombastic, având sau pseudo-savant, afectat sau inocent, pitoresc sau plat, logoreic sau concis, burghez sau aristocratic, au automatisme de limbaj, fătărații de limbaj, greșeli de limbaj. Vioara întii a prozatorului pare să fie dialogul. În care excelează și care face parcă subiectele sale, cu proză puțină retusuri, reprezentabile scenice. Mai sovăielnică, la etapa dată, pare a fi organizarea epicalui, neeconomic. Autorul stăruie prea mult asupra unor scene care nu îndesăzesc de semnificative, consumă încă multă hîrtie, pentru a spune lucruri ce se pot structura, cu nerv, în cîteva pagini (**O vizită de propagandă, Sardela portugheză**).

Abia după zece ani, în 1962, Al. Dutiliu Zamfirescu revine în proza românească, prin volumul **Perfecții diplomați** cu unele schițe noi, între care „satiră excedență la adresa avocăților venetici, la excepțional sau vulpea și vulpului”. Substanța acestui volum îl dau totuși cîteva din nuvelele revăzute și îmbunătățite din **Cîntecul frac și joben**: **Nepămintarii**, **O vizită de propagandă**, **Sardela portugheză**, **Moreașă sau o grădina de consilier tehnice**, avînd aproape dimensiunile unui roman și care îi provoacă un viuz întreg al G. Călinescu: „Satiră fină și cu totul remarcabilă a diplomației din deceniul din urmă ale noastre, în care autorul schimbarea profundă a personajului burghez de tip caragialian, luat din sfera de sus a lumii moșteriei, bancare și politice și lucrînd pe plan internațional.”

Cu **Domnul Daltaban de Sersascher** (1965) Al. Dutiliu Zamfirescu confirmă posibilitățile de romancier pregătite în scrierile sale anterioare. **Domnul Daltaban**, nume „occidentalizat” din fose nobiliare, pentru a fi săpat pe blazoane cumpărate, face la Roma o strălucită carieră diplomatică, în baza unui repertoriu conjunctural de principii morale și practici reprobatibile, cu care ne-am familiarizat deja din celelalte cărți ale autorului. Romanul evoluează pe două planuri paralele, unul urmărind să dea o perspectivă asupra evenimentelor politice care au urmat primului război mondial în Italia (ascensiunea fascismului, organizarea spontană a revoltei populare, ecuri ale mișcării muncitorești), celălalt, planul legației române din Roma, în care se mișcă domnul Daltaban. Dilema sa, alegerea între „roșu” și „galbeni” o rezolvă, conformist și cu spirit de conservare, în favoarea ultimilor, care într-o măsură îl aduc prosperitatea. Mai mult ca oricînd, autorul își definește aici propria opinie despre ceea ce ar trebui să însemne un „perfect diplomat”, creînd personajul Petrele, proaspăt atînat la Legația din Roma, care în cele din urmă va demasca de pe poziții patriotice pe zeul zilei. Așadar, schema romanului e simplă. Dar caracterul pronunțat memorialistic al prozei, perindarea numeroaselor figuri (politicieni, afaceriști, simpli funcționari, artiști, muncitori) parte rămase vagi, neterminate, dar întregind o amblanță vivace și dinamică, colorează această schemă, conferindu-i autenticitate.

La cel 74 de ani e săi, Al. Dutiliu Zamfirescu se dovedește a fi un scriitor, cu spirit incisiv, de observație, posedînd unele adevărate literaturii pe care o practică. El nu s-a încumetat să bată însă la porțile romanului-frescă, întemeiat pe o viziune mai complexă asupra realității, pentru a învinge timpul, acel îndepărtat, dar neînduplecat dușman al artiștilor.

DAN URSULEANU

SCRIERI:

Pe cînt de miazăzi, 1946. **Fără frac și joben**, 1952; **Perfecții diplomați**, 1962 și **Domnul Daltaban de Sersascher**, 1965.

SCRIERI DESPRE (selectiv):

Mihnea Gheorghiu, V. R. nr. 5, mai, 1952; G. Călinescu, **Cronica optimismului**, Cont., 11 mai 1962; Camil Baltazar, G. L. nr. 22, 27 mai, 1965; G. Gheorghiu, Cont., 23 aprilie 1965; Dumitru Micu, G. L. nr. 4, 8 ianuarie 1966.

mihai negulescu expoziții doi pictori

EMILIA BOBOIA: GURA LUMII

sorin ionescu Ocolind rezolvările exterioare, epatante, pictorul propune un dialog simplu, familiar...

mână, și poate — într-o clipă de taină a materiei — cîntă. Un cîntec al colorilor sint de bună seamă și cele cinci „Flori”...

gheorghe vasilescu popa Prima expoziție a lui Gheorghe Vasilescu Popa cuprinde, potrivit catalogului, 30 de uleiuri...

naturii. Rezultatele relevabile se obțin în câteva peisaje moldovenești, dominate de un suflu voios, de incintarea candidă a artistului...

SPORT gripa nu vine niciodată singură

Rapid a trecut în clasament pe locul II — amărăciune și durere în gât...

DINU SĂRARU CRONICA TEATRALĂ

Aducind în scenă momentul de criză acută prin care trece o familie obișnuită din zilele noastre, dramaturgul se angajează să discute deschis...

simple coincidențe de paul everac

Aducind în scenă momentul de criză acută prin care trece o familie obișnuită din zilele noastre, dramaturgul se angajează să discute deschis...

film la porțile pământului
Tîn să afirm că dacă Petrolul va juca în continuare așa cum a lucrat cu Rapid...

COMITETUL DE REDACȚIE
GHEORGHE ACHIȚE, L. D. BALAN, MARIN BUCUR, CONSTANTIN CHIRIȚA, MIHAI NEGULESCU, DINU SARARU, VIOLETA ZAMPIRESCU
REDAȚIA: B-dul Anș 194, teacă nr. 18, telefon 11 51 84...